

ΕΔΔΑ προσφ. 19165/20, απόφ. της 23.5.2023, υπόθ. Ι.Σ. κατά Ελλάδα - Παραβίαση άρθρου 8 της ΕΣΔΑ - Αποτυχία των Εθνικών Αρχών να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την άσκηση του δικαιώματος του προσφεύγοντος να έχει επικοινωνία και να δημιουργήσει σ...

Μέσο Δημοσίευσης: ΤΝΠ QUALEX

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΤΡΙΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ Ι.Σ. ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ (Προσφυγή Νο 19165/20)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

23 Μαΐου 2023

Η απόφαση αυτή θα καταστεί τελεσίδικη με τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 44 παρ. 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποβληθεί σε μικροαλλαγές ως προς την μορφή.

Στην υπόθεση του Ι.Σ. κατά Ελλάδα,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Τρίτο Τμήμα), που συνεδριάζει σε Τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Pere Pastor Vilanova, President,

Γεώργιος Α. Σεργίδης,

Darian Pavli,

Peeter Roosma,

Ιωάννης Κτιστάκης,

Andreas Zünd,

Oddný Mjöll Arnardóttir, δικαστές,

και Olga Chernishova, Αναπληρώτρια Γραμματέας Τμήματος,

Αφού έλαβε υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη Προσφυγή (αρ. 19165/20) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής «η Σύμβαση») του Ελληνα υπηκόου, κ. Ι.Σ. (στο εξής «ο προσφεύγων»), στις 14 Απριλίου 2020·

Την απόφαση να ειδοποιηθεί η ελληνική κυβέρνηση («Κυβέρνηση») για την καταγγελία σύμφωνα με το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Την απόφαση να δοθεί προτεραιότητα στην προσφυγή (άρθρο 41 του κανονισμού του Δικαστηρίου)·

Την απόφαση να μην γνωστοποιηθεί το όνομα του προσφεύγοντος·

Τις Παρατηρήσεις που υπέβαλε η εναγόμενη Κυβέρνηση και τις Παρατηρήσεις που υπέβαλε ο προσφεύγων·

Τα σχόλια που υπέβαλε η Γ.Σ, πρώην σύζυγος του προσφεύγοντος και μητέρα των παιδιών, στην οποία χορηγήθηκε άδεια Παρέμβασης από τον Πρόεδρο του Τμήματος σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 2 της Σύμβασης και το άρθρο 44 παρ. 3 των Κανόνων του Δικαστηρίου·

Αφού διασκέφτηκε σε δικαστικό συμβούλιο στις 2 Μαΐου 2023,

Εκδίδει την ακόλουθη Απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε την πιο πάνω ημερομηνία:

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η Προσφυγή αφορά την απώλεια επικοινωνίας του προσφεύγοντος με τα παιδιά του, παρά τις εγχώριες αποφάσεις που του χορηγούν δικαιώματα επικοινωνίας, και τη φερόμενη αποτυχία των Αρχών να διεξάγουν παιδοψυχιατρική έκθεση και έκθεση κοινωνικής έρευνας. Ο

προσφεύγων υπέβαλε πολλαπλές καταγγελίες σε διάφορες εγχώριες Αρχές χωρίς αποτέλεσμα. Διαμαρτυρήθηκε για παραβίαση του δικαιώματός του στην οικογενειακή ζωή, σύμφωνα με το άρθρο 8 της Σύμβασης.

2 ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

2. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1976 και ζει στην Αθήνα. Εκπροσωπήθηκε από τον κ. Ανδρέα Αναγνωστάκη και τον κ. Ανδρέα Αλέξιο Αναγνωστάκη, δικηγόρους με έδρα την Αθήνα.

3. Η Ελληνική Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από την εντεταλμένη Αντιπρόσωπό της, κα. Ο. Πατσοπούλου, Δικαστική πληρεξούσια στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους.

4. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

I. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων παντρεύτηκε την Γ.Σ. τον Ιούνιο του 2007. Τον Δεκέμβριο του 2007 γεννήθηκε η πρώτη τους κόρη, Α. και τον Ιούνιο του 2011 γεννήθηκε η δεύτερη κόρη τους, Κ.

6. Η σχέση μεταξύ του προσφεύγοντος και της Γ.Σ. έληξε τον Ιανουάριο του 2012, όταν μετακόμισαν σε χωριστά σπίτια. Ο γάμος τους έληξε με την απόφαση υπ' αριθ. 4599/2013 της 27ης Αυγούστου 2013 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, το οποίο έκρινε ότι ο γάμος είχε λυθεί για λόγους σχετικούς με τον προσφεύγοντα. Αυτό επικυρώθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 3938/2015 της 31ης Αυγούστου 2015 του Εφετείου Αθηνών. Ο προσφεύγων κρίθηκε επίσης ένοχος για ενδοοικογενειακή βία κατά της Γ.Σ. σχετικά με περιστατικό που έλαβε χώρα στις 29 Δεκεμβρίου 2011 (απόφαση αριθ. 563/2022 του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου).

II. ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

7. Με την απόφαση υπ' αριθ. 8168/2012 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, ο προσφεύγων έλαβε προσωρινή επιμέλεια των παιδιών, τα οποία έμειναν μαζί του στην οικογενειακή τους κατοικία. Στη μητέρα παραχωρήθηκαν δικαιώματα επικοινωνίας, καθώς εκείνη τη στιγμή αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας που δεν της επέτρεπαν να έχει την επιμέλεια των παιδιών της.

8. Μετά τη θεραπεία της, η Γ.Σ. υπέβαλε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, ζητώντας η εν λόγω απόφαση αρ. 8168/2012 να τροποποιηθεί και να της ανατεθεί η επιμέλεια των παιδιών. Με την απόφαση υπ' αριθ. 14327/2013 της 3ης Δεκεμβρίου 2013, το δικαστήριο της επιδίκασε προσωρινά την επιμέλεια. Τα παιδιά ζουν με τη μητέρα τους από τις 11 Δεκεμβρίου 2013.

9. Με την απόφαση υπ' αριθ. 363/2017 της 19ης Απριλίου 2017, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών επιδίκασε τη μόνιμη επιμέλεια των τέκνων στην Γ.Σ. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε με την υπ' αριθμόν 257/2019 της 14ης Ιανουαρίου 2019 του Εφετείου Αθηνών, το οποίο έκρινε ότι η επιδίκαση της επιμέλειας στον πατέρα θα ήταν προβληματική. Από τη μία πλευρά, τα παιδιά είχαν προσαρμοστεί καλά στο να ζουν με τη μητέρα τους και, από την άλλη πλευρά, αρνήθηκαν να συναντηθούν με τον πατέρα τους κατά τη διάρκεια των ωρών επικοινωνίας. Παρά τα προφανή αισθήματα αγάπης και ενδιαφέροντος του προσφεύγοντος προς τις κόρες του, μια αλλαγή στο περιβάλλον διαβίωσής τους δεν θα ήταν προς το συμφέρον τους, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τους προαναφερθέντες παράγοντες. Ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, η οποία απορρίφθηκε στις 2 Απριλίου 2021 με την υπ' αριθ. 426/2021 (μετά την κατάθεση της παρούσας προσφυγής στο Δικαστήριο).

III. ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ

10. Στις 20 Δεκεμβρίου 2013, ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση Ασφαλιστικών μέτρων στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, ζητώντας να ρυθμιστεί το δικαίωμα επικοινωνίας με τα παιδιά του. Στις 25 Απριλίου 2014 το δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση αριθ. 4849/2014, το οποίο ανέφερε ότι, παρά το περιστατικό του Σεπτεμβρίου 2013, όπου ήταν πιθανό ο

προσφεύγων να είχε προκαλέσει σωματική βλάβη στην μεγαλύτερη κόρη του, με αποτέλεσμα μώλωπες, αγαπούσε τα παιδιά του και συνεπώς θα έπρεπε να έχει τακτική επικοινωνία μαζί τους. Ως εκ τούτου, χορήγησε στον προσφεύγοντα δικαιώματα επικοινωνίας δύο έως τρεις ημέρες την εβδομάδα, εκτός από ορισμένες ημέρες κατά τη διάρκεια των Χριστουγέννων, του Πάσχα και των καλοκαιρινών διακοπών, χωρίς ωστόσο να επιτρέπει στα παιδιά να διανυκτερεύουν στην κατοικία του πατέρα τους.

11. Στη συνέχεια, ο προσφεύγων υπέβαλε περαιτέρω αίτηση Ασφαλιστικών μέτρων στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, ζητώντας να τροποποιηθεί η προαναφερθείσα απόφαση. Στις 30 Δεκεμβρίου 2015, το δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση αριθ. 10569/2015, με την οποία έκρινε ότι ο προσφεύγων θα είχε επικοινωνία με τα παιδιά του, τότε ηλικίας οκτώ και τεσεράμισι ετών, σύμφωνα με το ακόλουθο χρονοδιάγραμμα: Κάθε Πέμπτη από τις 5 μ. μ. έως τις 8 μ.μ, κάθε πρώτο Σαββατοκύριακο του μήνα (συμπεριλαμβανομένης μιας νύχτας στον τόπο διαμονής του προσφευγοντος), τη δεύτερη και τέταρτη Κυριακή κάθε μήνα, καθώς και μέρος των διακοπών των Χριστουγέννων, του Πάσχα και του Καλοκαιριού. Όταν τα παιδιά θα έμεναν όλη τη νύχτα στο σπίτι του πατέρα τους, η επικοινωνία θα γινόταν με τη παρουσία της μητέρας του ή της αδελφής του. Επιπλέον, ο προσφεύγων θα παρελάμβανε τα παιδιά από το αστυνομικό τμήμα της Κηφισιάς προκειμένου να αποφευχθούν εντάσεις μεταξύ αυτού και της μητέρας τους.

12. Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης, η επικοινωνία του προσφευγοντος με τα παιδιά δεν έγινε ομαλά. Από τον Ιανουάριο του 2016, λίγο μετά την έκδοση της απόφασης υπ' αριθ. 10569/2015, εμφανιζόταν στο Αστυνομικό Τμήμα Κηφισιάς για να τα παραλάβει, αλλά τα παιδιά αρνούνταν να πάνε μαζί του και η επικοινωνία τερματιζόταν. Η αστυνομία κατέγραψε τα περιστατικά στο αρχείο καταγραφής περιστατικών. Η κατάσταση αυτή διήρκεσε από τον Ιανουάριο του 2016 έως τον Ιούλιο του 2019.

13. Στις 29 Φεβρουαρίου 2016, ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, ζητώντας να ρυθμιστεί οριστικά το δικαίωμα επικοινωνίας με τα παιδιά του. Με αποφάσεις με αριθ' 420/2017 και 3551/2017 της 2ης Μαΐου 2017, το δικαστήριο διέταξε να διεξαχθεί περαιτέρω ακρόαση μετά την ολοκλήρωση της έκθεσης κοινωνικής έρευνας και την έκθεση παιδοψυχιάτρου των δύο ανήλικων παιδιών από Πραγματογνώμονα διορισμένη από το δικαστήριο.

14. Μετά την ολοκλήρωση των εκθέσεων του κοινωνικού λειτουργού και της παιδοψυχιάτρου (βλ. σκέψεις 18 και 21 κατωτέρω), το Μονομελές Πρωτοδικείο πραγματοποίησε περαιτέρω ακρόαση στις 12 Οκτωβρίου 2020 και στις 8 Ιανουαρίου 2021 εξέδωσε την υπ' αριθ. 152/2021 απόφασή του (μετά την υποβολή της παρούσας Προσφυγής). Το δικαστήριο σημείωσε ότι η επικοινωνία μεταξύ του προσφευγοντος και των παιδιών δεν είχε πραγματοποιηθεί σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 10569/2015 λόγω των εχθροπραξιών μεταξύ των γονέων. Η Γ.Σ. καλούσε τα παιδιά κατά τη διάρκεια των ωρών επικοινωνίας στα κινητά τηλέφωνα που τους είχε δώσει και ο προσφεύγων προσπαθούσε να εμποδίσει αυτή την επικοινωνία. Το δικαστήριο σημείωσε ότι τα παιδιά δεν δέχονταν επικοινωνία με τον πατέρα τους, αν και θεώρησε ότι η συμπεριφορά των παιδιών επηρεάστηκε αναμφίβολα από τη συμπεριφορά και των δύο γονέων. Έκρινε ότι, προς όφελος των παιδιών, η επαφή του προσφευγοντος θα πρέπει να αποκατασταθεί σταδιακά και ότι και οι δύο γονείς θα πρέπει να εργαστούν προς την κατεύθυνση αυτή. Για το πρώτο τρίμηνο μετά την απόφαση, τα παιδιά δεν θα πρέπει να διανυκτερεύουν στο σπίτι του προσφευγοντος και για το χρονικό διάστημα μετά από αυτό, το χρονοδιάγραμμα θα είναι το ακόλουθο: Κάθε πρώτο και τρίτο Σαββατοκύριακο του μήνα από το απόγευμα της Παρασκευής μέχρι το απόγευμα της Κυριακής, μια εβδομάδα κατά τις διακοπές των Χριστουγέννων και του Πάσχα και τριάντα ημέρες κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών. Η παραλαβή και η

παράδοση των παιδιών θα γινόταν στο σπίτι της μητέρας στο νησί της Τήνου. Επιπλέον, η τηλεφωνική επικοινωνία μπορεί να πραγματοποιηθεί κάθε απόγευμα. Αν η Γ.Σ. εμπόδιζε την επαφή του προσφεύγοντος με τα παιδιά του, για κάθε περίπτωση θα αντιμετώπιζε ποινή 250 ευρώ και φυλάκιση ενός μηνός. Σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, η απόφαση αυτή δεν εκτελέστηκε. Τόσο ο προσφεύγων όσο και η Γ.Σ. άσκησαν έφεση κατά της εν λόγω απόφασης· δεν φαίνεται να έχει εκδοθεί ακόμη απόφαση επί των εφέσεων τους.

IV. ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΟΨΥΧΙΑΤΡΟ

A. Διαδικαστικά θέματα

15. Μετά από τις Αποφάσεις 420/2017 και 3551/2017 της 2ης Μαΐου 2017 που διέτασσαν έκθεση κοινωνικής έρευνας και παιδοψυχιατρική έκθεση, στις 11 Δεκεμβρίου 2017, η Γ.Σ. κατέθεσε δύο αιτήσεις ενώπιον των δικαστηρίων, ζητώντας την ανάκληση των προαναφερόμενων αποφάσεων, δεδομένου ότι το υπάρχον υλικό ήταν, κατά την άποψή της, επαρκές. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι η μεγαλύτερη κόρη της θα μπορούσε να τραυματιστεί περαιτέρω με τη διεξαγωγή της Πραγματογνωμοσύνης. Στις 6 Φεβρουαρίου 2018, ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση ζητώντας να διαταχθεί η συνεργασία της Γ.Σ, για τη διεξαγωγή της πραγματογνωμοσύνης, καθώς και για περαιτέρω χρόνο που πρέπει να δοθεί για την ολοκλήρωσή τους. Τα σχετικά αιτήματα απορρίφθηκαν με την υπ' αριθμ. απόφαση 7647/2018 της 16 Ιουλίου 2018 του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Στις 2 Απριλίου 2018 ο προσφεύγων παραπονέθηκε στο Τριμελές Συμβούλιο Διοίκησης του Πρωτοδικείου Αθηνών για την έλλειψη συνεργασίας της και τις προσπάθειες ακύρωσης των διαταχθεισών εκθέσεων.

16. Στις 6 Δεκεμβρίου 2018, η Γ.Σ. ζήτησε την αντικατάσταση της Πραγματογνώμονα που διορίστηκε με τις Αποφάσεις αριθ. 420/2017 και 3551/2017. Η αίτησή της απορρίφθηκε με τις αποφάσεις αριθ. 2755/2019 και 2757/2019 της 9ης Μαΐου 2019. Στις 19 Μαρτίου 2019, ο προσφεύγων ζήτησε να συμπληρωθεί η πραγματογνωμοσύνη με νέα έκθεση και να δοθεί πρόσθετος χρόνος για την ολοκλήρωσή της. Το αίτημά του απορρίφθηκε με την απόφαση αριθ. 2757/2019 της 9ης Μαΐου 2019 του Μονομελούς Πρωτοδικείου.

B. Έκθεση Κοινωνικής έρευνας

17. Η έκθεση κοινωνικής έρευνας που διατάχθηκε με την απόφαση αριθ. 420/2017 της 2ης Μαΐου 2017 του Μονομελούς Πρωτοδικείου δεν είχε αρχικά διεξαχθεί για λόγους σχετικούς με την Γ.Σ. Ειδικότερα, με βάση διάφορα προσχήματα, αρνήθηκε να συνεργαστεί για τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας και στη συνέχεια απέστειλε εξώδικο έγγραφο ισχυριζόμενη ότι είχε ζητήσει από τα δικαστήρια να ανακαλέσουν τη σχετική διαταγή για την κατάρτιση της έκθεσης και ότι, ως εκ τούτου, θα πρέπει να περιμένουν. Στο έγγραφο αυτό, ήταν σαφές ότι η Γ.Σ. είχε μετακινηθεί από το Δήμο Κηφισιάς στο Δήμο Ωρωπού και ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου Κηφισιάς δεν είχαν πλέον τοπική δικαιοδοσία. Ενημέρωσαν το Πρωτοδικείο Αθηνών και την Εισαγγελία, η οποία μεταβίβασε τον φάκελο στις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου Ωρωπού.

18. Στις 21 Νοεμβρίου 2019 ένας κοινωνικός λειτουργός από το Δήμο Ωρωπού υπέβαλε την έκθεση κοινωνικής έρευνας με αριθ. 96. Η Γ.Σ. είχε επιμείνει στην κοινωνική λειτουργό να την επισκεφθεί στο σπίτι των γονιών της, παρόλο που είχε μετακομίσει στο μεταξύ στην Τήνο, καθώς επισκεπτόταν τακτικά το σπίτι με τα παιδιά της. Μια επίσκεψη πραγματοποιήθηκε παρουσία της μητέρας της Γ.Σ., των δύο παιδιών και δύο οικογενειακών φίλων που τους είχαν επισκεφθεί. Η Γ.Σ. εξιστόρησε την γνωριμία της με τον προσφεύγοντα και τις συνθήκες γύρω από το διαζύγιό τους. Η κοινωνική λειτουργός ολοκλήρωσε την έκθεσή της δηλώνοντας ότι γνώριζε τις εχθροπραξίες μεταξύ της Γ.Σ. και του προσφεύγοντα, οι οποίες επηρέασαν και τα παιδιά τους, ότι το σπίτι των γονέων της Γ.Σ. ήταν σε άριστη κατάσταση και ότι η έκθεση θα πρέπει να ολοκληρωθεί από τις σχετικές Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου Τήνου.

19. Μετά την παραλαβή του σχετικού φακέλου στις 9 Δεκεμβρίου 2019, δύο ημέρες αργότερα, ο Εισαγγελέας της Τήνου διέταξε τις κοινωνικές υπηρεσίες να προβούν σε έκθεση κοινωνικής έρευνας. Σε μια έκθεση της 29ης Μαΐου 2020, ο κοινωνικός λειτουργός περιέγραψε ότι είχε αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες στην κατάρτιση της, καθώς η μητέρα είχε αρνηθεί να συνεργαστεί και ότι τελικά αυτή και η μητέρα της τον είχαν εμποδίσει να έχει ιδιωτικές συνομιλίες με τα δύο παιδιά. Η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε στην δηλωμένη κατοικία της Γ.Σ. ωστόσο, ο κοινωνικός λειτουργός επιβεβαίωσε ότι η μητέρα και τα παιδιά ζούσαν αλλού στο νησί. Από τη σύντομη συνομιλία που είχε με τη μικρότερη κόρη, καθώς και με την Γ.Σ, ο κοινωνικός λειτουργός κατέληξε στο συμπέρασμα ότι: (Α) και τα δύο παιδιά επηρεάστηκαν από τη διαμάχη των γονέων και θα πρέπει να παρακολουθούνται από επαγγελματίες ψυχικής υγείας, ειδικά το μεγαλύτερο παιδί, το οποίο ήταν σαφώς αναστατωμένο κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του, (β) η διαβίωση με τη μητέρα τους κάλυπτε τις ανάγκες των παιδιών, αλλά η συναισθηματική ωριμότητα της μητέρας θα πρέπει να εξεταστεί από επαγγελματίες, (γ) η σχέση των παιδιών με τον πατέρα τους είχε πληγωθεί σοβαρά, οπότε οι συναντήσεις δεν θα έπρεπε πλέον να πραγματοποιούνται σε αστυνομικά τμήματα και θα πρέπει να παρακολουθούνται από ειδικούς, και (δ) η μετάβαση στην Τήνο, που ήταν τότε μια καθιερωμένη κατάσταση, θα μπορούσε να είναι προς όφελος των παιδιών.

Κ. Εκθέσεις της Παιδοψυχιάτρου

20. Στις 12 Δεκεμβρίου 2018 η διορισμένη από το δικαστήριο παιδοψυχιάτρου, κα Ε.Χ, υπέβαλε τις εκθέσεις της, αρ. 384 και 385/2018. Στις αποφάσεις για τον διορισμό της, της ζητήθηκε να εκφράσει την άποψή της σχετικά με (α) τη γενική ψυχολογική κατάσταση των παιδιών και τον τρόπο με τον οποίο αυτή αξιολογήθηκε ενόψει της ηλικίας, της ωριμότητας και των προσωπικών και κοινωνικών συνθηκών τους. (β) ποιοι ήταν οι ακριβείς λόγοι για τους οποίους τα παιδιά αρνήθηκαν εντελώς να επικοινωνήσουν με τον πατέρα τους και αν η άρνηση αυτή προήλθε από αυτά, λόγω των προσωπικών και οικογενειακών εμπειριών τους κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του γάμου των γονέων τους ή για άλλους λόγους που έπρεπε να προσδιοριστούν με ακρίβεια. Και (γ) το αν το αστυνομικό τμήμα της Κηφισιάς ως τόπος παραλαβής και παράδοσης των παιδιών ήταν προς το συμφέρον των παιδιών και ανταποκρίθηκε στις πραγματικές τους επιθυμίες, ή αν ένας διαφορετικός χώρος θα λειτουργούσε καλύτερα για να εξομαλύνει την επικοινωνία μεταξύ του πατέρα και των παιδιών.

21. Η Πραγματογνώμονας υποστήριξε ότι είχε συγκαλέσει συναντήσεις με τα μέρη, επτά φορές, μεταξύ Νοεμβρίου 2017 και Δεκεμβρίου 2018. Ούτε η Γ.Σ. ούτε οι τεχνικοί της σύμβουλοι είχαν εμφανιστεί ποτέ, ούτε είχε στείλει τα παιδιά, οπότε η Πραγματογνώμονας δεν τα είχε συναντήσει ποτέ και δεν μπορούσε να εκφράσει άποψη για την ωριμότητά τους ή τους λόγους πίσω από την άρνησή τους να συναντήσουν τον προσφεύγοντα. Από τα έγγραφα που υπέβαλε ο προσφεύγων και τις δύο συναντήσεις μαζί του, η Πραγματογνώμονας ήταν σε θέση να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ήταν φιλικός και συνεργάσιμος. Ότι ήθελε να ξαναβρεί την επαφή με τα παιδιά του, τα οποία είχε φροντίσει πολύ καλά όταν τα είχε υπό την κηδεμονία του και ότι φαινόταν πραγματικά ανήσυχος για τη σωματική και ψυχική υγεία τους. Από τα αποδεικτικά στοιχεία που είχε μπροστά της, δεν μπορούσε να διακρίνει καμία ένδειξη ότι ο προσφεύγων ήταν υπεύθυνος για την άρνηση των παιδιών να έρθουν σε επαφή μαζί του, ενώ η συμπεριφορά της μητέρας έδειξε ότι ήταν πίσω από αυτό. Επιπλέον, η απουσία της Γ.Σ. από τη διαδικασία, δημιούργησε ερωτήματα σχετικά με το ενδιαφέρον της για την ορθή φροντίδα των παιδιών, καθώς είχε ενεργήσει με τέτοιο τρόπο ώστε να ακυρώσει την έκθεση της Πραγματογνώμονα που της ζητήθηκε, αντί να συνεργαστεί προς όφελος των παιδιών της. Οσον αφορά την επιλογή του αστυνομικού τμήματος ως τόπου παράδοσης και παραλαβής, ανέφερε

ότι κατά την επαγγελματική της άποψη, ήταν μια κακή επιλογή, καθώς στο μυαλό των παιδιών το αστυνομικό τμήμα ήταν το μέρος όπου «πηγαίνουν τους κακούς ανθρώπους» και αυτό δημιούργησε συναισθήματα άγχους και ανασφάλειας σε αυτά.

22. Τέλος, η Πραγματογνώμονας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Γ.Σ. πρέπει να εξεταστεί από ψυχίατρο για πιθανές ψυχικές διαταραχές και διαταραχή προσωπικότητας. Επιπλέον, θα έπρεπε να διεξαχθεί η παιδοψυχιατρική έκθεση για τα παιδιά, που είχε διαταχθεί από τα δικαστήρια και δεν είχε γίνει ποτέ, και η επικοινωνία του προσφεύγοντος με τις κόρες του θα έπρεπε να αποκατασταθεί επειγόντως.

23. Οι τεχνικοί σύμβουλοι του προσφεύγοντα κατέληξαν σε παρόμοια συμπεράσματα, υπογραμμίζοντας την απροθυμία της Γ.Σ. να συνεργαστεί για τις ανάγκες της έκθεσης, γεγονός που υποδηλώνει την έλλειψη συνεργασίας εν γένει και την επιθυμία του προσφεύγοντος να βρει λύση και να αποκαταστήσει τη σχέση του με τα παιδιά του.

24. Μετά την έκθεση κοινωνικής έρευνας που εκπόνησαν οι κοινωνικές υπηρεσίες της Τήνου, στις 27 Αυγούστου 2020, ο εισαγγελέας ζήτησε ψυχολογική και ψυχιατρική αξιολόγηση της Γ.Σ. και των δύο παιδιών. Παρά τις πολλαπλές προσπάθειες των αρμόδιων υπηρεσιών, οι εξετάσεις αυτές δεν διεξήχθησαν, λόγω της επίμονης άρνησης της Γ.Σ., η οποία αρνήθηκε ακόμη και να αποκαλύψει την πραγματική της διεύθυνση. Στις 4 Νοεμβρίου 2020, ο εισαγγελέας υπενθύμισε στην Γ.Σ. ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με την εντολή, κινδύνευε να διωχθεί βάσει του άρθρου 169 του Ποινικού Κώδικα. Μετά την έκδοση της απόφασης υπ' αριθ. 152/2021 του Μονομελούς Πρωτοδικείου, το οποίο διευθέτησε το ζήτημα των δικαιωμάτων επικοινωνίας του προσφεύγοντος (βλ. παράγραφο 14 παραπάνω), ο εισαγγελέας ανακάλεσε την απόφαση για ψυχιατρική αξιολόγηση της Γ.Σ. και των παιδιών.

V. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ Γ.Σ., ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

25. Στα μέσα Ιουλίου 2019 η Γ.Σ. και τα παιδιά μετακόμισαν στο νησί της Τήνου. Στις 2 Σεπτεμβρίου 2019 υπέβαλε αίτηση για προσωρινή διαταγή στον πρόεδρο Υπηρεσίας του Πρωτοδικείου, με σκοπό την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 10569/2015 του Μονομελούς Πρωτοδικείου όσον αφορά τον τόπο παραλαβής και παράδοσης των παιδιών. Συγκεκριμένα ζήτησε, ο προσφεύγων να παραλαμβάνει τα παιδιά του από το Αστυνομικό Τμήμα Τήνου. Η πρόεδρος του δικαστηρίου έκανε δεκτή την αίτηση και διατήρησε το ίδιο χρονοδιάγραμμα με αυτό που καθορίστηκε με την απόφαση αριθ. 10569/2015 του Μονομελούς Πρωτοδικείου, εν αναμονή απόφασης στο πλαίσιο της διαδικασίας Ασφαλιστικών Μέτρων.

26. Στις 12 Φεβρουαρίου 2020, το Μονομελές Πρωτοδικείο εξέδωσε την απόφαση αριθ. 1059/2020. Το δικαστήριο έκρινε ότι η Γ.Σ. είχε την επιμέλεια των κοριτσιών και ως εκ τούτου είχε το δικαίωμα να επιλέξει τον τόπο διαμονής τους. Επιπλέον, είχε βρει δουλειά και το κόστος ζωής στην Τήνο ήταν χαμηλότερο και τα κορίτσια φοιτούσαν στο σχολείο και συνέχιζαν όλες τις δραστηριότητές τους. Είχαν κάνει νέους φίλους και είχαν ένα δίκτυο υποστήριξης στο νησί, το οποίο τους έδωσε επίσης μια αίσθηση αποδοχής και ηρεμίας. Ο προσφεύγων μπορούσε να αντέξει οικονομικά να ταξιδέψει στο νησί, οπότε τα δικαιώματα επικοινωνίας του, δεν είχαν παρεμποδιστεί από τη μετακίνηση των παιδιών εκεί. Το δικαστήριο επιβεβαίωσε την προαναφερθείσα προσωρινή διαταγή του Προέδρου Υπηρεσίας της 2ης Σεπτεμβρίου 2019 και όρισε το αστυνομικό τμήμα Τήνου ως τόπο παράδοσης και παραλαβής των παιδιών, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που ορίζει η απόφαση αριθ. 10569/2015 του Μονομελούς Πρωτοδικείου.

27. Επιπλέον, σύμφωνα με έγγραφο που απέστειλε το αστυνομικό τμήμα Τήνου, κατά τη διάρκεια του 2019, η Γ.Σ. εμφανίστηκε με τα παιδιά της, δεκατέσσερις φορές στο αστυνομικό τμήμα, δηλαδή στις 12 Σεπτεμβρίου, 19 Σεπτεμβρίου, 22 Σεπτεμβρίου, 3 Οκτωβρίου, 5 Οκτωβρίου, 10 Οκτωβρίου, 31 Οκτωβρίου, 7 Νοεμβρίου, 10 Νοεμβρίου, 14 Νοεμβρίου, 21

Νοεμβρίου, 24 Νοεμβρίου, 12 Δεκεμβρίου και 15 Δεκεμβρίου, προκειμένου ο προσφεύγων να παραλάβει τα παιδιά του. Ο προσφεύγων εμφανίστηκε μόνο μία φορά, στις 5 Οκτωβρίου 2019. Εκείνη την ημέρα, τα παιδιά αρνήθηκαν να πάνε μαζί του. Κάθε φορά, η αστυνομία κατέγραφε το σχετικό περιστατικό στο αρχείο καταγραφής περιστατικών, όπως απαιτείται από το νόμο, όπως είχε κάνει και η αστυνομία στο αστυνομικό τμήμα Κηφισιάς ενώ η Γ.Σ. ζούσε ακόμα στην Αθήνα.

28. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε επίσης ότι στις 24 Ιουλίου 2020 είχε στείλει κινητό τηλέφωνο στην Γ.Σ. για να το δώσει στα παιδιά τους, μαζί με εξώδικο έγγραφο που την ενημέρωνε ότι θα τα καλούσε κάθε Τετάρτη και Σάββατο από τις 5 μ.μ. έως τις 6 μ.μ. Οι τηλεφωνικές κλήσεις του δεν απαντήθηκαν ποτέ.

VI. ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ

A. Ο Εισαγγελέας

29. Με αίτηση της 20ης Ιανουαρίου 2014, ο προσφεύγων ζήτησε τη συνδρομή του εισαγγελέα, υποβάλλοντας ότι η Γ.Σ. είχε καταθέσει επείγουσα αίτηση για την επιμέλεια των παιδιών και ζητώντας διατροφή, ισχυριζόμενη ψευδώς ότι είχε κακοποιήσει τα παιδιά του. Μετά από αυτό, σχηματίστηκε κοινωνικός φάκελος με αρ. 640/2013.

30. Στις 6 Μαρτίου 2014, ο εισαγγελέας κάλεσε και τους δύο γονείς να επιλύσουν τις διαφορές τους, όπου εξέφρασαν τις απόψεις και τις ανησυχίες τους σχετικά με την ασφάλεια των παιδιών τους. Ο εκπρόσωπος της μητέρας ανέφερε ότι η μεγαλύτερη κόρη τους αρνήθηκε να έρθει σε επικοινωνία με τον πατέρα της. Ο προσφεύγων ανέφερε ότι, δεδομένου ότι η μητέρα είχε αποκτήσει την επιμέλεια των παιδιών, είχαν αποξενωθεί από αυτόν. Ο εισαγγελέας έκανε αυστηρές συστάσεις προς τη μητέρα να μην παρεμποδίσει την επικοινωνία του προσφεύγοντος με τα παιδιά τους στο πλαίσιο της σχετικής δικαστικής απόφασης. Η Γ.Σ. φάνηκε να συμφωνεί και ανέφερε ότι η μεγαλύτερη κόρη τους Α. λάμβανε συμβουλευτική από την σύμβουλο στο νηπιαγωγείο που φοιτούσε.

31. Στις 1 Φεβρουαρίου 2016 η Γ.Σ. παρέστη στο γραφείο του εισαγγελέα, όπου έλαβε συμβουλές για το πώς να επικοινωνήσει με τον πατέρα και για το αν θα μπορούσε να παρευρίσκεται ως τρίτος κατά την επικοινωνία του με τα παιδιά τους, κοινωνικός λειτουργός.

32. Στις 2 Μαρτίου 2016 ο προσφεύγων υπέβαλε περαιτέρω αίτηση στην εισαγγελία, στην οποία ανέφερε ότι η επικοινωνία του με τα παιδιά του πραγματοποιούνταν μέχρι τότε τακτικά με βάση την απόφαση υπ' αριθ. 10569/2015 του Μονομελούς Πρωτοδικείου, αλλά στο αρχείο καταγραφής περιστατικών η αστυνομία είχε αναφέρει ότι τα παιδιά αρνήθηκαν να έρθουν σε επαφή μαζί του. Ζήτησε επίσης συμβουλές, καθώς στις 18 Φεβρουαρίου 2016 δεν ήταν σε θέση να πάρει τις κόρες του και η μητέρα τους είχε αρνηθεί να τις αφήσει με τη μητέρα και την αδελφή του.

33. Στις 7 Μαρτίου 2016, ο εισαγγελέας διέταξε την παροχή συμβουλευτικής στην Γ.Σ. από τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου Κηφισιάς. Στις 21 Μαρτίου 2016, ωστόσο, η Γ.Σ. προσκόμισε στον εισαγγελέα έγγραφα που αποδεικνύουν ότι είχε ήδη λάβει συμβουλευτική ιδιωτικά, οπότε η απόφαση της 7ης Μαρτίου 2016 ανακλήθηκε. Στις 28 Μαρτίου 2016, ο εισαγγελέας διέταξε τον προσφεύγοντα να λάβει συμβουλευτική από το ΓΟΝ.ΙΣ., έναν οργανισμό για τη γονεϊκή ισότητα.

34. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2016 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση στην εισαγγελία, με την οποία διαμαρτυρήθηκε κατά της καταγραφής στο αρχείο καταγραφής περιστατικών, της άρνησης των παιδιών του να πάνε μαζί του τις ημέρες που άσκησε το δικαίωμά του να επικοινωνήσει μαζί τους και ζήτησε το διορισμό ενός παιδοψυχιάτρου για να επαληθεύσει τους λόγους πίσω από αυτή την άρνηση. Για το τελευταίο αίτημά του, ο εισαγγελέας τον παρέπεμψε στα αρμόδια δικαστήρια για να διατάξουν μια τέτοια έκθεση πραγματογνώμονα.

35. Στις 14 Ιουνίου 2018, ο προσφεύγων υπέβαλε περαιτέρω αίτηση στην εισαγγελία, αναφέροντας ότι η πρώην σύζυγός του παρεμποδίζει την επικοινωνία του με τα παιδιά του κατά παράβαση της απόφασης αριθ. 10569/2015 του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Ζήτησε επίσης από τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες να διερευνήσουν τους λόγους πίσω από την άρνηση των παιδιών να συναντηθούν μαζί του.

36. Στις 9 Ιουλίου 2018, ο εισαγγελέας κάλεσε εκ νέου την Γ.Σ. στο γραφείο του, προκειμένου να διατυπώσει αυστηρές συστάσεις ώστε να μην παρεμποδίζει την επαφή του προσφεύγοντος με τα παιδιά τους. Ωστόσο, μόνο η εκπρόσωπός της παρέστη, στην οποία ο εισαγγελέας έκανε τις συστάσεις και ζήτησε να ενημερωθεί η Γ.Σ. Η εκπρόσωπος ανέφερε ότι η άρνηση των παιδιών να έρθουν σε επαφή με τον πατέρα τους ήταν γνήσια και προέκυψε από τη συμπεριφορά του προς τη μητέρα, όπως πράξεις ενδοοικογενειακής βίας για τις οποίες ο προσφεύγων είχε καταδικαστεί, φωνές και τιμωρία των παιδιών όταν ζούσαν μαζί, και βία κατά της μεγαλύτερης κόρης τους. Ανέφερε επίσης ότι η μητέρα προσπαθούσε να αποκαταστήσει τη σχέση των παιδιών με τον πατέρα τους.

37. Στις 7 Ιανουαρίου 2019, ο προσφεύγων ζήτησε αντίγραφο της έκθεσης που είχε συντάξει για τον ίδιο, ο οργανισμός ΓΟΝ.ΙΣ. (βλ. παράγραφο 33 παραπάνω).

38. Τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του 2019, ο προσφεύγων παραπονέθηκε στον εισαγγελέα για τη μη ολοκλήρωση της έκθεσης κοινωνικής έρευνας. Ελαβε απάντηση ότι η έκθεση είχε διαταχθεί από τα δικαστήρια, τα οποία ενημερώνονταν για την πρόοδο.

39. Στις 20 Νοεμβρίου 2019 ο προσφεύγων υπέβαλε περαιτέρω αίτηση στην εισαγγελία, ζητώντας την παρέμβαση του εισαγγελέα για την ασφάλεια των παιδιών. Ανέφερε ότι δεν γνώριζε τον τόπο κατοικίας των παιδιών και δεν πίστευε ότι η διεύθυνση που δόθηκε στο χωριό Πύργος της Τήνου, ήταν ακριβής. Ο εισαγγελέας έκρινε ότι ο τόπος κατοικίας των παιδιών, το χωριό Πύργος της Τήνου, είχε αναφερθεί σε διάφορα έγγραφα που είχε στην κατοχή του ο προσφεύγων. Στις 4 Δεκεμβρίου 2019, η εισαγγελία της Αθήνας απέστειλε αντίγραφα του φακέλου που αφορούσε την οικογένεια του προσφεύγοντος στον εισαγγελέα της Σύρου, καθώς είχε τοπική δικαιοδοσία.

40. Στις 23 Φεβρουαρίου 2021 ο προσφεύγων ενημέρωσε τον εισαγγελέα ανηλίκων, ότι η Γ.Σ. μετακινούσε τα παιδιά ώστε να αποφευχθεί η σύνταξη της έκθεσης κοινωνικής έρευνας σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών. Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε τρεις ημέρες αργότερα και κατόπιν επικοινωνίας με τον δικηγόρο της Γ.Σ. για έλλειψη δικαιοδοσίας, καθώς η Γ.Σ. ζούσε με τα παιδιά στην Τήνο.

41. Στις 13 Ιουλίου 2021 ο προσφεύγων ζήτησε από τον εισαγγελέα Σύρου να διατάξει το αρμόδιο αστυνομικό τμήμα, να εντοπίσει τον πραγματικό τόπο διαμονής της και να της συστήσει να διευκολύνει την επικοινωνία του με τις κόρες του. Στις 28 Ιουλίου 2021 έλαβε απάντηση ότι η αστυνομία θα έκανε συστάσεις προς την Γ.Σ. σχετικά με την επικοινωνία του προσφεύγοντος. Παρόμοια αίτηση του προσφεύγοντος της 27ης Δεκεμβρίου 2021 απορρίφθηκε από τον εισαγγελέα με το αιτιολογικό ότι δεν θα παρασχεθεί τέτοια συνδρομή, καθώς δεν είχε αναφερθεί καμία εγκληματική πράξη.

42. Ο εισαγγελέας Σύρου, ο οποίος εποπτεύει την εκτέλεση της απόφασης υπ' αριθ. 152/2021, ενημερώθηκε από την αστυνομία ότι η μητέρα και τα παιδιά είχαν εμφανιστεί στις 26, 28 και 29 Απριλίου 2022, αλλά ο πατέρας όχι. Στη συνέχεια διέταξε προκαταρκτική έρευνα σχετικά με την παραβίαση της απόφασης αριθ. 152/2021.

Β. Άλλες εγχώριες Αρχές

43. Στις 19 Ιουνίου 2018 ο προσφεύγων υπέβαλε έγγραφο στο αστυνομικό τμήμα Κηφισιάς, ο οποίος είχε οριστεί ως τόπος παραλαβής και παράδοσης των παιδιών, περιγράφοντας την

αδυναμία του να ασκήσει τα δικαιώματα επικοινωνίας του και ζητώντας να του επιτραπεί να έχει επικοινωνία με τα παιδιά του έστω στο αστυνομικό τμήμα χωρίς να είναι παρόντες η Γ.Σ. και η μητέρα της. Ζήτησε επίσης να ληφθούν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την άσκηση των δικαιωμάτων επικοινωνίας του. Δεν έλαβε απάντηση.

44. Στις 6 Νοεμβρίου 2019 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτημα στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, ζητώντας από τις αρμόδιες αρχές να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την εκτέλεση των δικαιωμάτων επικοινωνίας του, όπως ρυθμίζονται από τα δικαστήρια.

45. Στις 7 Νοεμβρίου 2019 υπέβαλε παρόμοιο αίτημα στο Αρχηγείο της Αστυνομίας Κυκλάδων, προσθέτοντας ότι θα ήθελε να είναι παρόντες επαγγελματίες ψυχικής υγείας κατά την παραλαβή και την παράδοση των παιδιών. Του απάντησαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ότι θα πρέπει να απευθύνει το αίτημά του στο γραφείο του εισαγγελέα, ή αλλιώς στις κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου Τήνου και του αστυνομικού τμήματος, το οποίο στη συνέχεια θα στείλει το αίτημά του στον εισαγγελέα.

46. Στις 20 Νοεμβρίου 2019 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτημα στον Συνήγορο του Πολίτη, περιγράφοντας την αποξένωσή του από τα παιδιά του και ζητώντας βοήθεια, ώστε να μπορέσει να ασκήσει τα δικαιώματα επικοινωνίας του με τις κόρες του, τότε ηλικίας 12 και 7,1/2 ετών αντίστοιχα. Στις 30 Ιανουαρίου 2020, ο Συνήγορος του Πολίτη απάντησε ότι το κατά πόσον ο γονέας που διαμένει με τα παιδιά συμμορφώθηκε με απόφαση χορήγησης δικαιωμάτων επικοινωνίας με τον άλλο γονέα ήταν τελικά ένα ζήτημα που θα μπορούσε να κριθεί από τα δικαστήρια σύμφωνα με το άρθρο 169Α του Ποινικού Κώδικα. Ακόμη και σε περιπτώσεις στις οποίες τα παιδιά αρνήθηκαν να δουν τον γονέα, οι δικαστές ήταν αρμόδιοι να διευκρινίσουν αν η άρνησή τους προήλθε από αυτά ή αν προερχόταν από τον γονέα που διέμενε με αυτά, καθώς ήταν κοινή γνώση ότι τα παιδιά θα μπορούσαν εύκολα να επηρεαστούν από τον γονέα με τον οποίο ζούσαν. Οσον αφορά την καταλληλότητα της Γ.Σ. να έχει την επιμέλεια των παιδιών, ο Συνήγορος του Πολίτη απάντησε ότι δεν μπορούσε να παρέμβει καθώς το θέμα εκκρεμούσε ενώπιον του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου.

47. Στις 25 Νοεμβρίου 2019 ο προσφεύγων υπέβαλε παρόμοιο αίτημα στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο οποίο δήλωσε ότι δεν έλαβε απάντηση. Σύμφωνα με τα σχόλια της Γ.Σ., το αίτημα αυτό μεταφέρθηκε στο γραφείο του εισαγγελέα Σύρου και ο προσφεύγων ενημερώθηκε στις 17 Ιανουαρίου 2020.

48. Στις 24 Δεκεμβρίου 2019 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση στον Δήμο Ωρωπού, αναφερόμενος σε παλαιότερα αιτήματα που είχε υποβάλει τον Φεβρουάριο έως τον Οκτώβριο του 2019 για την ολοκλήρωση της έκθεσης κοινωνικής έρευνας και τη διαβίβασή της στα δικαστήρια. Ποτέ δεν έλαβε απάντηση σε κανένα από αυτά τα αιτήματα. Είχε υποβάλει παρόμοιο αίτημα στο Δήμο Κηφισιάς τον Απρίλιο του 2019, στο οποίο είχε λάβει απάντηση ότι παρά τις καλύτερες προσπάθειές τους, δεν είχαν καταφέρει να πραγματοποιήσουν την έκθεση κοινωνικής έρευνας.

49. Από τον Ιούλιο του 2021 ο προσφεύγων υπέβαλε διάφορα αιτήματα στις Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου Τήνου και της Αστυνομικής Διεύθυνσης Κυκλάδων, υποστηρίζοντας ότι δεν γνώριζε ακόμα τον πραγματικό τόπο διαμονής των παιδιών και ζήτησε βοήθεια για την επικοινωνία του μαζί τους, χωρίς να λάβει καμία απάντηση.

3 ΣΧΕΤΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

50. Το σχετικό εθνικό δίκαιο μπορεί να βρεθεί στην υπόθεση Φουρκιώτης κατά Ελλάδας (αρ. Προσφ. 74758/11, άρθρο 39-42, 16 Ιουνίου 2016).

51. Επιπλέον, οι ακόλουθες διατάξεις του Αστικού Κώδικα (όπως ίσχυαν κατά τη στιγμή της

έκδοσης των εγχώριων αποφάσεων και αντικαταστάθηκαν στις 16 Σεπτεμβρίου 2021 από τον Ν. αριθ. 4800/2021) είναι σχετικές:

Άρθρο 1518

Την επιμέλεια ενός ατόμου

Η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου περιλαμβάνει ιδίως την ανατροφή, την επίβλεψη, τη μόρφωση και την εκπαίδευσή του, καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου διαμονής του.

Άρθρο 1520

Προσωπική επικοινωνία

«Ο γονέας με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο διατηρεί το δικαίωμα της προσωπικής επικοινωνίας με αυτό. Οι γονείς δεν έχουν το δικαίωμα να εμποδίζουν την επικοινωνία του τέκνου με τους απώτερους ανιόντες του, εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος. Στις περιπτώσεις των προηγούμενων εδαφίων, τα σχετικά με την επικοινωνία καθορίζονται ειδικότερα από το δικαστήριο.»

Άρθρο 1532

Συνέπειες της ανάρμοστης άσκησης της επιμέλειας

«Αν ο πατέρας ή η μητέρα παραβαίνουν τα καθήκοντα που τους επιβάλλει το λειτουργημά τους για την επιμέλεια του προσώπου του τέκνου ή τη διοίκηση της περιουσίας του, ή αν ασκούν το λειτουργημά αυτό καταχρηστικά ή δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν σε αυτό, το δικαστήριο μπορεί, εφόσον το ζητήσουν ο άλλος γονέας, οι πλησιέστεροι συγγενείς του τέκνου, ο εισαγγελέας ή και αυτεπαγγέλτως, να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο.

Το δικαστήριο μπορεί, ιδίως, να αφαιρέσει από τον έναν γονέα την άσκηση της γονικής μέριμνας ολικά ή μερικά και να την αναθέσει αποκλειστικά στον άλλο ή, αν συντρέχουν και στο πρόσωπο αυτού οι προϋποθέσεις της προηγούμενης παραγράφου, να αναθέσει την πραγματική φροντίδα του τέκνου ή, ακόμη, και την επιμέλειά του ολικά ή μερικά σε τρίτον ή και να διορίσει επίτροπο.

Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του πρώτου εδαφίου και επίκειται άμεσος κίνδυνος για τη σωματική ή ψυχική υγεία του τέκνου, ο εισαγγελέας διατάσσει κάθε πρόσφορο μέτρο για την προστασία του, μέχρι την έκδοση της αποφάσεως του δικαστηρίου, στο οποίο πρέπει να απευθύνεται εντός τριάντα ημερών».

52. Επιπλέον, με τον νόμο αριθ. 4714/2020 της 31ης Ιουλίου 2020, το άρθρο 1519 του Αστικού Κώδικα τροποποιήθηκε ως εξής:

Μεταβολή του τόπου διαμονής του τέκνου, που επιδρά ουσιωδώς στο δικαίωμα επικοινωνίας του γονέα με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο, απαιτεί προηγούμενη συμφωνία των γονέων ή προηγούμενη οριστική δικαστική απόφαση μετά από αίτημα οποιουδήποτε από τους γονείς. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει κάθε πρόσφορο μέσο.»

53. Το άρθρο 232Α του Ποινικού Κώδικα, όπως ίσχυε μέχρι τις 30 Ιουνίου 2019, προέβλεπε την τιμωρία προσώπου που δεν συμμορφωνόταν με δικαστική απόφαση. Το νέο 169Α του Ποινικού Κώδικα, όπως ισχύει από την 1η Ιουλίου 2019, προβλέπει τα εξής:

«1. Οποιος δεν συμμορφώθηκε σε προσωρινή διαταγή ή διάταξη δικαστικής απόφασης πολιτικού δικαστηρίου ή σε εισαγγελική διάταξη, που αφορούν ... την άσκηση της γονικής μέριμνας, την επικοινωνία με το τέκνο ... τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία (3) έτη ή χρηματική ποινή ...»

4 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

54. Ο προσφεύγων παραπονέθηκε ότι η μη εκτέλεση των εγχώριων αποφάσεων που του χορηγούσαν δικαιώματα επικοινωνίας με τα παιδιά του συνιστούσε παραβίαση του

δικαιώματός του σεβασμού της οικογενειακής του ζωής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται παρέμβαση δημόσιας αρχής στην άσκηση αυτού του δικαιώματος, εκτός εάν η εν λόγω παρέμβαση προβλέπεται από τον νόμο και αποτελεί μέτρο το οποίο, σε μια δημοκρατική κοινωνία, είναι αναγκαίο για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια, την οικονομική ευημερία της χώρας, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων.»

A. Παραδεκτό

1. Τα επιχειρήματα της Κυβέρνησης

55. Η κυβέρνηση υποστήριξε ότι υπήρχε πληθώρα ένδικων μέσων που ο προσφεύγων δεν είχε χρησιμοποιήσει. Συγκεκριμένα, η απόφαση υπ' αριθ. 10569/2015 προέβλεπε ότι η Γ.Σ. έπρεπε να ανεχθεί την επικοινωνία του προσφεύγοντος με τα παιδιά του διαφορετικά θα αντιμετώπιζε ποινή προσωρινής φυλάκισης ενός μήνα και θα έπρεπε να πληρώνει 300 ευρώ κάθε φορά που παραβίαζε την εντολή. Ωστόσο, ο προσφεύγων, παρά τις πολυάριθμες δικαστικές διαδικασίες που είχε κινήσει κατά της μητέρας των παιδιών του, δεν είχε ποτέ απευθυνθεί στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών για να διαμαρτυρηθεί για τη μη εκτέλεση της απόφασης αριθ. 10569/2015 και δεν είχε ζητήσει την φυλάκιση της Γ.Σ. για ένα μήνα ή, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν λιγότερο καταναγκαστικά μέτρα, την υποχρέωσή της να καταβάλει 300 ευρώ, σύμφωνα με το διατακτικό της εν λόγω απόφασης. Επιπλέον, υπήρχε η δυνατότητα που προσέφερε το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα, εφόσον ο πατέρας ή η μητέρα άσκησαν τα καθήκοντά τους με αθέμιτο τρόπο, τα δικαστήρια να διατάζουν κάθε κατάλληλο μέτρο, όπως την αφαίρεση, εν όλω ή εν μέρει, της γονικής μέριμνας από τον γονέα και την ανάθεση της γονικής μέριμνας στον άλλο γονέα. Ωστόσο, ο προσφεύγων δεν είχε υποβάλει ποτέ αίτηση στα δικαστήρια για να ζητήσει την εφαρμογή του άρθρου 1532 του Αστικού Κώδικα. Ως έσχατη λύση, θα μπορούσε να είχε κάνει χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρει το ποινικό δίκαιο, δηλαδή μέχρι τις 30 Ιουνίου 2019 τη δυνατότητα που προσέφερε το άρθρο 232Α του Ποινικού Κώδικα και, για το επόμενο χρονικό διάστημα, τη δυνατότητα που προσέφερε το άρθρο 169Α για την παραβίαση των Αποφάσεων.

56. Η Κυβέρνηση υποστήριξε επίσης ότι ο προσφεύγων δεν είχε το καθεστώς του θύματος, κατά τη στιγμή της υποβολής της Προσφυγής του στο Δικαστήριο, δηλαδή στις 14 Απριλίου 2020. Εκείνη την εποχή, η απόφαση Νο 10569/2015 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών είχε αντικατασταθεί από την υπ' αριθμ' απόφαση 1059/2020 του ίδιου δικαστηρίου όσον αφορά τον τόπο παραλαβής και παράδοσης των παιδιών. Επιπλέον, η έκθεση κοινωνικής έρευνας και η παιδοψυχιατρική έκθεση που διέταξε το δικαστήριο είχαν ολοκληρωθεί. Κατά την άποψη της κυβέρνησης, η αίτηση θα πρέπει επομένως να απορριφθεί ως ασυμβίβαστη- με τις διατάξεις της Σύμβασης.

57. Η κυβέρνηση υποστήριξε περαιτέρω ότι η αίτηση είχε υποβληθεί πρόωρα. Υποβλήθηκε στις 14 Απριλίου 2020, παρόλο που η ακρόαση για τον τελικό καθορισμό του χρονοδιαγράμματος επικοινωνίας του προσφεύγοντος με τα παιδιά του είχε προγραμματιστεί για τις 12 Οκτωβρίου 2020. Επιπλέον, η ακρόαση της έφεσης του προσφεύγοντος σχετικά με νομικά ζητήματα που αφορούν την απονομή της επιμέλειας των παιδιών του στην Γ.Σ. είχε προγραμματιστεί για τις 16 Νοεμβρίου 2020. Μετά από αυτές τις ακροάσεις, η απόφαση υπ' αριθ. 152/2021 του Μονομελούς Πρωτοδικείου και η απόφαση υπ' αριθ. 426/2021 του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου

εκδόθηκαν αντίστοιχα. Οι δύο αυτές αποφάσεις είχαν επιλύσει οριστικά τα ζητήματα της επιμέλειας και των δικαιωμάτων επικοινωνίας. Συνεπώς, ο προσφεύγων θα έπρεπε να περιμένει την έκβαση των εν λόγω διαδικασιών πριν προσφύγει στο Δικαστήριο, καθώς είχε ήδη ενημερωθεί για τις ακροάσεις που είχαν προγραμματιστεί ενώπιον των δικαστηρίων.

2. Τα επιχειρήματα του Προσφεύγοντος

58. Ο προσφεύγων, βασιζόμενος στη Νομολογία του Δικαστηρίου, υποστήριξε ότι τα ένδικα μέσα που ανέφερε η κυβέρνηση, ήταν μέτρα καταναγκασμού που θεωρούνται, γενικά, ακατάλληλα και αναποτελεσματικά για την εκτέλεση της απόφασης που του παρείχε δικαιώματα επικοινωνίας. Επιπλέον, ήταν πολύ χρονοβόρα και έτσι αναποτελεσματικά σε περιπτώσεις όπως η δική του, κατά την οποία ο χρόνος ήταν ουσιαστικός, έτσι ώστε τα παιδιά να μην αποξενωθούν εντελώς από αυτόν. Η Γ.Σ. θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιήσει εναντίον του την έναρξη οποιασδήποτε παρόμοιας διαδικασίας ως πρόσθετο επιχείρημα για να τον αποξενώσει από τα παιδιά του. Σε κάθε περίπτωση, κανένα από αυτά τα μέσα δεν θα του επέτρεπε να αποκαταστήσει την επικοινωνία με τα παιδιά του, που ήταν και το ζητούμενο από εκείνον. Υποβάλλοντας τα σχετικά έγγραφα, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε επίσης ότι στο παρελθόν είχε υποβάλει ποινικές καταγγελίες κατά της Γ.Σ. για παραβίαση των δικαιωμάτων επικοινωνίας του σύμφωνα με παλαιότερες αποφάσεις, αλλά αργότερα τις είχε αποσύρει προς όφελος των παιδιών του.

59. Όσον αφορά την υποτιθέμενη έλλειψη της ιδιότητας του θύματος, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι η καταγγελία του αφορούσε τη συνεχή έλλειψη επικοινωνίας με τα παιδιά του, παρά τις αποφάσεις που του χορηγούσαν το σχετικό δικαίωμα. Επομένως, η αλλαγή του τόπου παραλαβής και παράδοσης των παιδιών με μεταγενέστερη απόφαση δεν επηρέασε την καταγγελία του.

60. Τέλος, όσον αφορά την ένσταση της Κυβέρνησης ότι η Προσφυγή του ήταν πρόωρη, ο προσφεύγων επανέλαβε ότι η καταγγελία του ενώπιον του Δικαστηρίου αφορούσε, τη μη εκτέλεση της απόφασης υπ' αριθ. 10569/2015 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Κατά της απόφασης αυτής, δεν υπήρχαν διαθέσιμα ένδικα μέσα. Οι κύριες αγωγές που υπέβαλε σχετικά με τον τελικό προσδιορισμό των δικαιωμάτων επικοινωνίας του και της επιμέλειας δεν ήταν σχετικές με την καταγγελία του περί μη εκτέλεσης.

3. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

61. Οι γενικές αρχές σχετικά με την απαίτηση για εξάντληση των εγχώριων ένδικων μέσων συνοψίστηκαν στην Vučković κλπ κατά Σερβίας (προκαταρκτική ένσταση) [GC], αρ. 17153/11 και 29 άλλες, παρ. 69-77, 25 Μαρτίου 2014, και Akdivar κλπ κατά Τουρκίας, 16 Σεπτεμβρίου 1996, παρ. 65-69, Reports of Judgements and Decisions 1996-IV.

62. Όσον αφορά τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι έχει ήδη κρίνει ότι, τα ένδικα μέσα που προβλέπονται στο άρθρο 950 παράγραφος 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και στο άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα είναι αναποτελεσματικά σε καταστάσεις παρόμοιες με αυτές του προσφεύγοντος (βλ. Φουρκιώτης κατά Ελλάδας, αριθ'προσφ 74758/11, άρθρο 68, 16 Ιουνίου 2016). Εν προκειμένω, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι στις υποθέσεις που αφορούν την επιμέλεια των παιδιών, η αποτελεσματικότητα ενός μέτρου πρέπει να κρίνεται από την ταχύτητα εφαρμογής του. Οι διαδικασίες σχετικά με την απονομή της γονικής μέριμνας ή των δικαιωμάτων επικοινωνίας του γονέα που δεν μένει με τα τέκνα, συμπεριλαμβανομένης της εκτέλεσης της τελικής απόφασης, απαιτούν επείγουσα αντιμετώπιση, καθώς η πάροδος του χρόνου, μπορεί να έχει ανεπανόρθωτες συνέπειες για τις σχέσεις μεταξύ του παιδιού και του γονέα με τον οποίο το παιδί δεν ζει (ibid.). Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, οι ίδιες εκτιμήσεις ισχύουν και για το

πρώην άρθρο 232Α, νυν 169Α του Ποινικού Κώδικα. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι καταγγελίες ήταν επιτυχείς υπέρ του προσφεύγοντος, θα είχαν ως αποτέλεσμα να επιβληθεί πρόστιμο στη μητέρα ή ακόμη, στη χειρότερη περίπτωση, φυλάκιση της. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι σε περιπτώσεις που αφορούν την επιμέλεια ή τα δικαιώματα πρόσβασης, η χρήση μέτρων που συνεπάγονται τη στέρηση της ελευθερίας ενός από τους γονείς πρέπει να θεωρείται έσχατο μέτρο και μπορεί να εφαρμοστεί μόνο όταν έχουν χρησιμοποιηθεί ή διερευνηθεί τα άλλα μέσα (ibid., παρ. 69).

63. Όσον αφορά το ένδικο μέσο που προβλέπεται από το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι αναφέρεται σε ακατάλληλη άσκηση της επιμέλειας από έναν γονέα και προβλέπει τη δυνατότητα οποιουδήποτε κατάλληλου μέτρου, όπως η απονομή της επιμέλειας στον άλλο γονέα. Σημειώνει επίσης ότι η Κυβέρνηση δεν παρείχε κανένα παράδειγμα όπου το εν λόγω μέτρο ήταν επιτυχές σε περίπτωση που ο γονέας που διαμένει με τα τέκνα εμποδίζει την επικοινωνία του άλλου γονέα. Επιπλέον, η διαδικασία σχετικά με την επιμέλεια δεν είχε ακόμη περατωθεί, καθώς η υπόθεση εκκρεμούσε ενώπιον του Ακυρωτικού Δικαστηρίου, ενώπιον του οποίου ο προσφεύγων προέβαλε όλα τα επιχειρήματα σχετικά με την αδυναμία του να ασκήσει το δικαίωμα επικοινωνίας του με τα παιδιά του. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το ένδικο μέσο που προβλέπεται στο άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα δεν θα αποκαθιστούσε την κατάσταση.

64. Επιπλέον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο προσφεύγων διαμαρτυρήθηκε ενώπιόν του για μια συνεχή κατάσταση και όχι για μια συγκεκριμένη απόφαση των εθνικών αρχών. Δεδομένου ότι, υπό αυτές τις συνθήκες, το μόνο αποτελεσματικό ένδικο μέσο θα ήταν αυτό που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει μια συνεχιζόμενη κατάσταση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα ένδικα μέσα που ανέφερε η κυβέρνηση, δεν είναι κατάλληλα για τέτοιες καταστάσεις και ότι, κατά συνέπεια, ο προσφεύγων δεν χρειαζόταν να καταφύγει σε αυτές. Υιοθέτηση της αντίθετης άποψης στις περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης θα ισοδυναμούσε με υπερβολικό φορμαλισμό και βάρος γι' αυτόν, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία, στο πλαίσιο του άρθρου 8, του χρονικού παράγοντα για τον καθορισμό παρόμοιων οικογενειακών θεμάτων (βλ. κ.Β. κ.λπ. κατά Κροατίας, αριθ. 36216/13, άρθρο 126, 14 Μαρτίου 2017). Επομένως, η ένσταση της κυβέρνησης για μη εξάντληση των εγχώριων ένδικων μέσων πρέπει να απορριφθεί.

65. Όσον αφορά το αν φέρει την ιδιότητα του θύματος ο προσφεύγων, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η καταγγελία του προσφεύγοντος αναφέρεται στο ζήτημα της εφαρμογής του δικαιώματος επικοινωνίας σύμφωνα με τους όρους που καθορίστηκαν από το δικαστήριο. Επιπλέον, οι εγχώριες αποφάσεις σχετικά με τα δικαιώματα επικοινωνίας των γονέων με τα παιδιά τους, δεν είναι, σε γενικές γραμμές, οριστικές και μπορούν να τροποποιηθούν ανά πάσα στιγμή, ανάλογα με τα γεγονότα που σχετίζονται με την αμφισβητούμενη κατάσταση. Η εξέλιξη της εσωτερικής διαδικασίας είναι επομένως συνέπεια αυτού του μη οριστικού χαρακτήρα των αποφάσεων που αφορούν το δικαίωμα επικοινωνίας. Επιπλέον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο προσφεύγων δεν μπόρεσε να ασκήσει πλήρως το δικαίωμα επικοινωνίας του τουλάχιστον από το 2016 και ότι υπέβαλε την προσφυγή του το 2019 αφού προσέφυγε επανειλημμένα στα εθνικά δικαστήρια, διαμαρτυρόμενος για μια κατάσταση που φέρεται να κρατεί από το 2015 και η οποία δεν έχει ακόμη λήξει μέχρι σήμερα. Επομένως, η ένσταση αυτή πρέπει να απορριφθεί (βλ. Α.Τ. κατά Ιταλίας, αριθ' προσφ 40910/19, άρθρο 47, 24 Ιουνίου 2021).

66. Τέλος, όσον αφορά την ένσταση της Κυβέρνησης ότι η προσφυγή είναι πρόωρη, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η κύρια διαδικασία σχετικά με τον τελικό καθορισμό του χρονοδιαγράμματος επικοινωνίας και την ανάθεση της γονικής μέριμνας δεν σχετίζεται με την καταγγελία του προσφεύγοντος ότι δεν ήταν σε θέση να ασκήσει τα δικαιώματα επικοινωνίας

του σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα επικοινωνίας που ορίζεται από τα εθνικά δικαστήρια και ως εκ τούτου, αυτό το μέρος της αντίρρησης της κυβέρνησης θα πρέπει να απορριφθεί (βλ. Fourkiotis, προαναφερθείσα, άρθρο 47).

67. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η προσφυγή δεν είναι ούτε προδήλως αβάσιμη, ούτε απαράδεκτη για οποιονδήποτε από τους άλλους λόγους που απαριθμούνται στο άρθρο 35 της Σύμβασης. Συνεπώς, πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Ουσία της υπόθεσης

1. Οι Παρατηρήσεις του Προσφεύγοντος

68. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι το Κράτος, δεν είχε συμμορφωθεί με τη θετική του υποχρέωση να εξασφαλίσει το δικαίωμά του σεβασμού της οικογενειακής του ζωής, παραλείποντας να επιβάλει την απόφαση υπ' αριθ. 10569/2015 με την οποία του χορηγούνται δικαιώματα επικοινωνίας και τις αποφάσεις υπ' αριθ. 3551/2017 και 420/2017 που διατάσσουν την έκθεση κοινωνικής έρευνας και την έκθεση Παιδοψυχιατρικής Πραγματογνωμοσύνης.

69. Δεν ήταν σε θέση να ασκήσει τα δικαιώματα επικοινωνίας του από την 26η Ιανουαρίου 2016. Από τότε, η Γ.Σ. είχε χειραγωγήσει τα παιδιά, τα οποία είχαν επηρεαστεί εύκολα από τις απόψεις της μητέρας τους και είχαν αρνηθεί να τον δουν. Επιπλέον, μετά την μετακίνηση της Γ.Σ. στην Τήνο, οι αποφάσεις, του είχαν επιβάλει αδύνατες συνθήκες επικοινωνίας, καθώς του είχε ζητηθεί να μεταβαίνει στο νησί τρεις φορές την εβδομάδα, ανεξάρτητα από τις δυσκολίες και τα δρομολόγια των πλοίων. Αν είχε πάρει το πρωινό πλοίο, δεν θα μπορούσε να εργαστεί, και αν είχε πάρει το απογευματινό πλοίο, θα έφτανε μετά το τέλος των ωρών επικοινωνίας.

70. Οι Αρχές δεν είχαν λάβει μέτρα για να διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ του ίδιου και των παιδιών και να βοηθήσουν στη σχέση τους, παρά το γεγονός ότι είχε απευθύνει πολλαπλά αιτήματα σε διάφορες Αρχές. Αντίθετα, είχαν ανεχτεί για χρόνια, την αντίθεση της μητέρας σε οποιαδήποτε σχέση μεταξύ αυτού και των παιδιών. Η Γ.Σ. συνέχισε να συμπεριφέρεται με τον ίδιο τρόπο, ενώ οι Αρχές παρέμειναν αδρανείς και δεν ελήφθη κανένα αποτελεσματικό μέτρο που θα μπορούσε να προωθήσει αποτελεσματικά την συνέχιση των συναντήσεων.

71. Τα μέτρα που διέταξε ο εισαγγελέας, όπως η παροχή συμβουλευτικής ή οι συστάσεις προς την Γ.Σ., ήταν αυτόματα και στερεοτυπικά, ακατάλληλα για την εκπλήρωση της υποχρέωσης των Αρχών να παρέμβουν για την αποκατάσταση της επικοινωνίας με τα παιδιά του. Οι Αρχές τις είχαν διατάξει, χωρίς εξατομικευμένη εξέταση της κατάστασης, και δεν είχαν επιβλέψει την εκτέλεσή τους. Οι συστάσεις απευθύνονταν στον δικηγόρο της, καθώς η Γ.Σ. δεν είχε εμφανιστεί, ενώ σε ό,τι αφορά την παροχή συμβουλευτικής, οι Αρχές δεν είχαν επαληθεύσει ποτέ τα ιατρικά πιστοποιητικά του γιατρού ή το περιεχόμενο της ιδιωτικής συμβουλευτικής που η Γ.Σ. είχε δηλώσει ότι λάμβανε.

72. Ο προσφεύγων τόνισε περαιτέρω ότι οι Αρχές, δεν είχαν ενεργήσει ή είχαν ενεργήσει ελάχιστα, για τη διεξαγωγή της έκθεσης κοινωνικής έρευνας και της παιδοψυχιατρικής έκθεσης για τα παιδιά, η οποία διατάχθηκε με τις αποφάσεις αριθ. 3551/2017 και 420/2017. Ακόμη και όταν είχαν εν μέρει ολοκληρωθεί, οι Αρχές δεν είχαν ακολουθήσει ποτέ τα συμπεράσματά τους, τα οποία είχαν συμπεριλάβει, σύσταση για πλήρη έκθεση κοινωνικής έρευνας σχετικά με τον πραγματικό τόπο διαμονής των παιδιών στην Τήνο και ψυχολογική αξιολόγηση της μητέρας (βλ. σκέψεις 18 και 22 ανωτέρω). Αντιμέτωποι με εμπόδια και παντελή έλλειψη συνεργασίας εκ μέρους της μητέρας των παιδιών του, οι Αρχές δεν είχαν προβεί σε καμία ενέργεια και οι αποφάσεις υπέρ του προσφεύγοντα παρέμειναν αναποτελεσματικές, πριν ανακληθούν κατόπιν αιτήματος της Γ.Σ, σχεδόν ένα χρόνο μετά την διαταγή των μέτρων.

73. Τέλος, ο προσφεύγων παραπονέθηκε ότι η αστυνομία είχε καταγράψει στο αρχείο καταγραφής περιστατικών ότι τα παιδιά του αρνήθηκαν να τον δουν. Ωστόσο, κατά την άποψη

του, η άρνηση είχε προκληθεί από τις ενέργειες της μητέρας. Η καταγραφή της άρνησης των παιδιών, είχε χρησιμεύσει ως πρόσχημα για την Γ.Σ. που θα μπορούσε να αποδώσει την άρνηση ως προερχόμενη από αυτά και να αποτρέψει την επιβολή των κυρώσεων που προβλέπονται από το άρθρο 169Α του Ποινικού Κώδικα, άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα και άρθρα 947 και 950 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

74. Απαντώντας στα σχόλια του Τρίτου μέρους (βλ. σκέψεις 80-83 κατωτέρω), ο προσφεύγων υποστήριξε ότι η Παρέμβαση της Γ.Σ. πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη, καθόσον, κατά την άποψή του, δεν περιορίστηκε στις νομικές και πραγματικές πτυχές της υπόθεσης, προκειμένου να βοηθήσει και να διαφωτίσει το Δικαστήριο, αλλά είχε συμπεριλάβει χαρακτηρισμούς και οδηγήθηκε από αισθήματα εκδίκησης εναντίον του. Ισχυρίστηκε επίσης ότι το αίτημα της Γ.Σ. για Παρέμβαση δεν είχε υποβληθεί εγκαίρως και, ως εκ τούτου, δεν πρέπει να γίνει δεκτό. Οσον αφορά το περιεχόμενο της Παρέμβασης, ο προσφεύγων υπέβαλε, βασιζόμενος κυρίως στην έκθεση κοινωνικής έρευνας της 29ης Μαΐου 2020, ότι όλες οι δηλώσεις της ήταν παραπλανητικές και δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, όπως αποδεικνύονται από όλα τα έγγραφα που προσκόμισε ο ίδιος και η Κυβέρνηση. Υποστήριξε επίσης ότι οποιαδήποτε μεταγενέστερη πληροφορία από τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου Τήνου ήταν αναξιόπιστη, καθώς η Γ.Σ. είχε ρομαντική σχέση με τον Αντιδήμαρχο, ο οποίος ήταν επικεφαλής τους. Σε αντίθεση με τα σχόλια της Γ.Σ., ο προσφεύγων είχε πάει πολλές φορές για να συναντήσει τις κόρες του για επικοινωνία, οι οποίες κάθε φορά αρνούνταν να πάνε μαζί του, επειδή είχαν επηρεαστεί από τη μητέρα τους.

2. Οι Παρατηρήσεις της Κυβέρνησης

75. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι Αρχές είχαν λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθούν με τη θετική υποχρέωσή τους σύμφωνα με το άρθρο 8 της Σύμβασης, για να εξασφαλίσουν τη διατήρηση των οικογενειακών δεσμών μεταξύ του προσφεύγοντος και των παιδιών του. Ειδικότερα, είχαν θέσει σε εφαρμογή ένα πλήρες σύστημα δικαστικής προστασίας το οποίο, αφενός, αποσκοπούσε στη ρύθμιση της άσκησης της γονικής μέριμνας, συμπεριλαμβανομένης της επιμέλειας και των δικαιωμάτων επικοινωνίας των γονέων με τα παιδιά τους, και, από την άλλη πλευρά, χρησίμευε ως ένας τρόπος για την αποκατάσταση της επικοινωνίας των γονέων με τα παιδιά τους, όταν οι οικογενειακές διαμάχες το έκαναν δύσκολο.

76. Οσον αφορά την επικοινωνία του προσφεύγοντος με τα παιδιά του, η Κυβέρνηση ανέφερε ότι κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης αριθ. 10569/2015 και για ένα σύντομο χρονικό διάστημα μετά από αυτήν, ο προσφεύγων άσκησε τα δικαιώματα επικοινωνίας του, όπως ρυθμίζονται από την εν λόγω απόφαση. Η άρνηση των παιδιών να πάνε μαζί του δεν μπορούσε να αποδοθεί στην αποξένωσή του από αυτά, καθώς από τα στοιχεία της δικογραφίας ήταν σαφές ότι οι κόρες του, ειδικά η μεγαλύτερη, είχαν ήδη αρνηθεί να έχουν επικοινωνία μαζί του από τις αρχές του 2014.

77. Οι Αρχές είχαν κάνει ό,τι ήταν δυνατόν, για να αποκαταστήσουν την επικοινωνία μεταξύ του προσφεύγοντος και των παιδιών του. Ειδικότερα, ήδη στις 6 Μαρτίου 2014, ο Εισαγγελέας Ανηλίκων της Αθήνας είχε καλέσει και τους δύο γονείς να βρουν συμβιβαστική λύση προκειμένου να διευκολυνθεί η επικοινωνία του προσφεύγοντος με τα παιδιά του. Είχε διατάξει περαιτέρω ψυχολογική συμβουλευτική και για τους δύο γονείς στις αρχές του 2016 και αργότερα εκείνο το έτος είχε παραπέμψει τον προσφεύγοντα στα δικαστήρια όταν είχε ζητήσει τον διορισμό παιδοψυχολόγου για να μάθει τους λόγους πίσω από την άρνηση των παιδιών να έρθουν σε επαφή μαζί του, δεδομένου ότι ο εισαγγελέας δεν μπορούσε να ζητήσει τη γνώμη δικαστικού πραγματογνώμονα. Ο προσφεύγων είχε αναφέρει στον εισαγγελέα ότι η πρώτη

σύζυγός του είχε αρχικά εμποδίσει την επικοινωνία του με τα παιδιά του τον Ιούνιο του 2018 και ο τελευταίος είχε ενεργήσει αμέσως καλώντας τον Γ.Σ. στο γραφείο του για συστάσεις τον Ιούλιο του 2018. Τέλος, όταν οι Αρχές είχαν ενημερωθεί για τη μετακίνηση της μητέρας σε άλλο Δήμο, είχαν αμέσως μεταφέρει τον φάκελο στις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες, οι οποίες είχαν καταφέρει να υποβάλουν έκθεση κοινωνικής έρευνας, παρόλο που η μητέρα είχε μετακομίσει και πάλι σε νέο τόπο. Οι ίδιες εκτιμήσεις ίσχυαν και για την διορισμένη παιδοψυχίατρο, η οποία είχε καταφέρει να υποβάλει τις εκθέσεις της, παρά την επίμονη άρνηση της μητέρας να συνεργαστεί.

78. Τέλος, όσον αφορά τις αποφάσεις που διατάσσουν την έκθεση κοινωνικής έρευνας και την έκθεση παιδοψυχιάτρου, και οι δύο είχαν εκτελεστεί, πριν ο προσφεύγων υποβάλει την παρούσα προσφυγή στο Δικαστήριο και τα σχετικά συμπεράσματα είχαν υποβληθεί στα δικαστήρια. Με βάση τα ανωτέρω, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι Αρχές είχαν καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, για να εξασφαλίσουν την επικοινωνία του προσφεύγοντος με τα παιδιά του. Εχοντας επίσης υπόψη το γεγονός ότι οι θετικές υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 8 της Σύμβασης ήταν υποχρεώσεις μέσων και όχι αποτελέσματος.

79. Η Κυβέρνηση υποστήριξε περαιτέρω ότι οι Αρχές, δεν ήταν σε θέση να γνωρίζουν όλες τις λεπτομέρειες της οικογενειακής διαφοράς, ώστε να κατευθύνουν τις ενέργειές τους αναλόγως. Τα εμπλεκόμενα δικαστήρια υπογράμμισαν ότι οι δύο γονείς ήταν εντελώς ανίκανοι να επικοινωνήσουν μεταξύ τους και είχαν εμπλακεί σε μια έντονη διαμάχη. Υπό αυτές τις συνθήκες, παρόλο που οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι ειδικοί στην ψυχική υγεία προσπάθησαν να βοηθήσουν, οποιαδήποτε προσπάθεια από τις Αρχές ήταν πολύ δύσκολο να επιτευχθεί. Ενώ ήταν αλήθεια ότι ο προσφεύγων είχε απευθυνθεί σε πολλές Αρχές, αρκετές από αυτές δεν είχαν δικαιοδοσία πλήρως ή εν μέρει. Έτσι, μετά τη μετακίνηση της Γ.Σ. στην Τήνο, θα έπρεπε να είχε απευθυνθεί στο γραφείο του εισαγγελέα Τήνου.

3. Τα σχόλια του Τρίτου μέρους

80. Η μητέρα των παιδιών, η Γ.Σ., υποστήριξε αρχικά ότι ο προσφεύγων δεν είχε το δικαίωμα να διαμαρτυρηθεί για τη μη εκτέλεση της απόφασης υπ' αριθ. 10569/2015 καθώς η απόφαση αυτή είχε αντικατασταθεί από άλλες. Επιπλέον, εκκρεμούσαν ακόμη πολυάριθμες διαδικασίες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Ισχυρίστηκε επίσης ότι ο προσφεύγων είχε προσπαθήσει να παραπλανήσει το Δικαστήριο, παρουσιάζοντας τις Αρχές ως ανενεργές, προκειμένου να αποκρύψει τις πραγματικές προθέσεις του, οι οποίες ήταν να πάρει χρήματα από την οικογένειά της. Αμφισβήτησε τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος ότι οι Αρχές δεν τον είχαν βοηθήσει και υποστήριξε ότι, κατά την άποψή της, ο προσφεύγων δεν επιθυμούσε πραγματικά να διατηρήσει επαφή με τις κόρες του και ήταν βίαιος προς αυτήν και την μεγαλύτερη κόρη τους.

81. Ειδικότερα, η Γ.Σ. υποστήριξε ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου Ωρωπού είχαν πραγματοποιήσει έκθεση κοινωνικής έρευνας στο σπίτι της και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο για πολυτελή έπαυλη γεμάτη έργα τέχνης και με πίσινα, ότι οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών ήταν ιδανικές και πάνω από το μέσο όρο και ότι ήταν παιδιά με καλή συμπεριφορά και δικές τους απόψεις. Επιπλέον, η Γ.Σ. υποστήριξε ότι ο προσφεύγων προσπαθούσε να παραπλανήσει το Δικαστήριο δηλώνοντας ότι δεν είχε λάβει ποτέ απάντηση στο αίτημά του της 25ης Νοεμβρίου 2019 στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το αρμόδιο τμήμα, ωστόσο, είχε μεταφέρει το αίτημα στο γραφείο του εισαγγελέα της Σύρου για την επείγουσα δράση του και ο προσφεύγων είχε ενημερωθεί. Ο εισαγγελέας της Σύρου είχε λάβει διάφορα μέτρα για την εποπτεία της εκτέλεσης της διαταγής που χορήγησε τα δικαιώματα επικοινωνίας του προσφεύγοντος, μεταξύ άλλων ζητώντας στις 21 Απριλίου 2020 να ενημερωθεί εάν ο προσφεύγων και τα παιδιά είχαν εμφανιστεί στο αστυνομικό τμήμα Τήνου για επικοινωνία. Η απάντηση που έδωσε η αστυνομία στις 5 Μαΐου 2022 ήταν ότι ο προσφεύγων δεν είχε

εμφανιστεί μεταξύ 25 Απριλίου και 5 Μαΐου, ενώ η ίδια και οι κόρες της ήταν παρούσες στις 26, 27 και 28 Απριλίου 2022.

82. Οσον αφορά την παιδοψυχιατρική έκθεση της 12ης Δεκεμβρίου 2018, η Γ.Σ. υποστήριξε ότι δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί αξιόπιστη, δεδομένου ότι η Πραγματογνώμονας δεν είχε συναντήσει ποτέ τα παιδιά και ότι τα εθνικά δικαστήρια, ορθώς δεν είχαν δώσει προσοχή σε αυτή. Επιπλέον, υποστήριξε ότι τα ίδια συμπεράσματα θα πρέπει να εξαχθούν σχετικά με τις απόψεις του τεχνικού συμβούλου του προσφεύγοντα, ο οποίος είχε κατηγορηθεί για δυσφήμιση και ότι έκανε ψευδή ιατρική δήλωση για την έκδοση ψευδούς ιατρικού πιστοποιητικού σχετικά με την ψυχική υγεία της Γ.Σ. χωρίς να την έχει συναντήσει. Ωστόσο, η Γ.Σ. και οι κόρες της είχαν περάσει από πολλές ψυχιατρικές αξιολογήσεις που έγιναν σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν την ιατρική επιστήμη, οι οποίες είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ήταν διανοητικά καλά.

83. Η Γ.Σ. κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η βίαιη συμπεριφορά του προσφεύγοντος, η έλλειψη ενδιαφέροντος και το γεγονός ότι δεν είχε εμφανιστεί στο αστυνομικό τμήμα Τήνου για να έχει επαφή σύμφωνα με τις εντολές του δικαστηρίου, ήταν ο λόγος που δεν είχε σχέση με τις κόρες του. Τα παιδιά ζούσαν για τέσσερα χρόνια στην Τήνο, είχαν άριστες συνθήκες διαβίωσης και είχαν καλές επιδόσεις σε όλες τις σχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες. Σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, ο τόπος κατοικίας της ήταν γνωστός στις Αρχές, όπως αποδεικνύεται από το έγγραφο που εξέδωσε ο Δήμος Τήνου. Ο προσφεύγων είχε προσφύγει σε δικαστικές και διοικητικές αρχές, παραπλανώντας αυτές, αλλά τελικά οι εγχώριες Αρχές είχαν απορρίψει τις καταγγελίες του και ανακάλεσαν τις σχετικές εντολές, μετά από ενδελεχή έρευνα στην οποία είχαν αποκαλυφθεί οι ψευδείς δηλώσεις του. Ωστόσο, ο προσφεύγων επέμενε να ζητά από τις Αρχές να προχωρήσουν σε ενέργειες που δεν βασιζόνταν πλέον σε έγκυρες διαταγές.

4. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

84. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, η παρούσα υπόθεση αφορά τη μη εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων με τις οποίες χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα δικαιώματα επικοινωνίας, . Ως αποτέλεσμα, δεν μπόρεσε να δει τα παιδιά του ή να δημιουργήσει τακτική και ουσιαστική επικοινωνία μαζί τους. Οι σχετικές Αρχές αναφορικά με τη θετική υποχρέωση του Κράτους δυνάμει του άρθρου 8 της Σύμβασης, σε υποθέσεις που αφορούν την επιβολή των δικαιωμάτων επικοινωνίας συνοψίζονται στην υπόθεση Ribić κατά Κροατίας (αρ. Προσφ. 27148/12, παρ. 88-89 και 92-95, 2 Απριλίου 2015, και στις υποθέσεις που αναφέρονται σε αυτήν). Συνεπώς, στην παρούσα υπόθεση, το καθήκον του Δικαστηρίου συνίσταται στην εξέταση, του κατά πόσον οι εγχώριες Αρχές, έλαβαν όλα τα αναγκαία μέτρα που θα μπορούσαν εύλογα να απαιτηθούν, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις για να διατηρήσουν τη σχέση μεταξύ του προσφεύγοντος και των θυγατέρων του (βλ. Bondavalli κατά Ιταλίας, αριθ. Προσφ. 35532/12, άρθρο 75, 17 Νοεμβρίου 2015) και στην εξέταση του τρόπου, με τον οποίο παρενέβησαν για να διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ τους, όπως ορίζεται από τις σχετικές εγχώριες Αποφάσεις (βλ. Hokkanen κατά Φινλανδίας, της 23 Σεπτεμβρίου 1994, άρθρο 58, σειρά Α αρ. 299-A). Η επάρκεια των μέτρων κρίνεται από την ταχύτητα εφαρμογής τους, καθώς η πάροδος χρόνου θα μπορούσε να έχει ανεπανόρθωτες συνέπειες για τις σχέσεις του προσφεύγοντος και των παιδιών του και να οδηγήσει σε de facto καθορισμό της κατάστασης (βλ. A.T. κατά Ιταλίας, προαναφερθείσα, παρ. 69).

85. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι τουλάχιστον από τον Ιανουάριο του 2016 ο προσφεύγων, δεν ήταν σε θέση να έχει επικοινωνία με τα παιδιά του, παρά τις εγχώριες Αποφάσεις που του χορηγούσαν το δικαίωμα αυτό. Για όσο διάστημα ο ορισθείς τόπος παραλαβής και παράδοσης

ήταν το αστυνομικό τμήμα Κηφισιάς, τα παιδιά εμφανίζονταν εκεί αλλά αρνούσαν να πάνε μαζί του (βλ. παράγραφο 12 ανωτέρω). Αφού η Γ.Σ. μετακόμισε μόνιμα στο νησί της Τήνου, ο προσφεύγων δεν μπορούσε να ακολουθήσει το πρόγραμμα επικοινωνίας, το οποίο είχε παραμείνει αμετάβλητο από τότε που όλοι ζούσαν στην Αθήνα, και δεν εμφανιζόταν τακτικά στο αστυνομικό τμήμα, όπου η Γ.Σ. εμφανιζόταν για να παραδώσει τα παιδιά (βλ. παράγραφο 27 ανωτέρω). Από τα στοιχεία του φακέλλου της υπόθεσης φαίνεται ότι ο προσφεύγων πήγε μια φορά στο αστυνομικό τμήμα Τήνου, αλλά τα παιδιά αρνήθηκαν να πάνε μαζί του, οπότε έφυγε χωρίς να πραγματοποιηθεί η επικοινωνία.

86. Τα Εθνικά Δικαστήρια προσπάθησαν να εξακριβώσουν τους λόγους που οδήγησαν στην άρνηση των παιδιών να έρθουν σε επικοινωνία με τον προσφεύγοντα. Ειδικότερα, η Απόφαση αριθ. 3551/2017 που διέταξε παιδοψυχιατρική αξιολόγηση των παιδιών περιελάμβανε το ερώτημα αν η άρνησή τους να πάνε με τον πατέρα τους ήταν δική τους απόφαση ή αν είχαν επηρεαστεί από την Γ.Σ., η οποία ζούσε μαζί τους. Δεδομένης της επίμονης άρνησης της Γ.Σ. να συναντηθεί με την πραγματογνώμονα, το ερώτημα αυτό δεν απαντήθηκε από την τελευταία, η οποία ωστόσο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η έλλειψη συνεργασίας της Γ.Σ. σχετικά με την ψυχιατρική εκτίμηση ήταν μια ισχυρή ένδειξη ότι εκείνη επηρέαζε τα παιδιά (βλ. σκέψη 21 ανωτέρω). Μετά την ολοκλήρωση της έκθεσης κοινωνικής έρευνας και της παιδοψυχιατρικής έκθεσης, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών εξέδωσε την απόφαση αριθ. 152/2021 (βλ. σκέψη 14 ανωτέρω). Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη στο συμπέρασμά του ότι η συμπεριφορά των παιδιών είχε επηρεαστεί και από τους δύο γονείς, καθώς και το γεγονός ότι δεν μπορούσε να προσδιοριστεί με σαφήνεια, αν η άρνηση των παιδιών να συναντηθούν με τον πατέρα τους ήταν γνήσια ή προέκυπτε από τη συμπεριφορά της μητέρας.

87. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι ο προσφεύγων είχε ειδοποιήσει τις Αρχές για τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε κατά την επικοινωνία του με τα παιδιά, ήδη από τις αρχές του 2016 (βλ., για παράδειγμα, σκέψεις 32, 34 και 35 ανωτέρω αναφορικά με τις σχετικές αιτήσεις προς τον Εισαγγελέα Ανηλίκων το 2016 και το 2018 και την παράγραφο 13 ανωτέρω σχετικά με την απόφαση της 2ης Μαΐου 2017 με την οποία διατάσσεται έκθεση ψυχιάτρου σχετικά με τους λόγους της άρνησης των παιδιών να συναντηθούν με τον πατέρα τους). Επιπλέον, η αστυνομία κατέγραψε το γεγονός ότι οι κόρες του προσφεύγοντος αρνούσαν να πάνε μαζί του κάθε φορά που εμφανίζονταν στο αστυνομικό τμήμα για παραλαβή (βλ. παράγραφο 12 ανωτέρω).

88. Σε απάντηση των καταγγελιών του προσφεύγοντος σε διάφορες Αρχές, τα Εθνικά Δικαστήρια και ο Εισαγγελέας διέταξαν επανειλημμένα συμβουλές, ψυχιατρικές εκτιμήσεις, εκθέσεις κοινωνικής έρευνας και συστάσεις σχετικά με την Γ.Σ. και τα παιδιά (βλ. σκέψεις 13 και 29 έως 42 ανωτέρω). Ακόμα, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, δεν υπήρξε πραγματική συνέχεια των δικαστικών εντολών, που δεν ολοκληρώθηκαν ή ολοκληρώθηκαν μόνο εν μέρει.

89. Ειδικότερα, η συνέντευξη για τους σκοπούς της έκθεσης κοινωνικής έρευνας που διατάχθηκε στις 2 Μαΐου 2017, δεν πραγματοποιήθηκε στον τόπο διαμονής της μητέρας και των παιδιών, αλλά στο σπίτι των γονέων της Γ.Σ. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να συμφωνήσει με την Γ.Σ. ότι η έκθεση αυτή ολοκληρώθηκε πλήρως, δεδομένου ότι ο κοινωνικός λειτουργός του δήμου Ωρωπού, στην έκθεση της 21ης Νοεμβρίου 2019, πρότεινε η έκθεση κοινωνικής έρευνας να διεξαχθεί στον τόπο όπου πράγματι διέμεναν τα παιδιά (βλ. σκέψη 18 ανωτέρω). Μετά την υποβολή της παρούσας Προσφυγής, ο εισαγγελέας της Σύρου διέταξε νέα έκθεση κοινωνικής έρευνας (βλ. ανωτέρω σκέψη 19). Ωστόσο, ούτε η έρευνα αυτή διεξήχθη στον πραγματικό τόπο κατοικίας των παιδιών, τον οποίο η μητέρα αρνήθηκε να αποκαλύψει, παρά το γεγονός ότι ο προσφεύγων προσπάθησε να επιστήσει την προσοχή του εισαγγελέα στο θέμα αυτό (βλ. σκέψη 39 ανωτέρω). Ωστόσο, καμία από τις αρμόδιες εγχώριες Αρχές, δεν συνέχισε το θέμα αυτό και

δεν υπάρχουν στοιχεία στον φάκελο της υπόθεσης που να αποδεικνύουν ότι ο εισαγγελέας ανέλαβε δράση ώστε να αποκαλύψει τον πραγματικό τόπο διαμονής της Γ.Σ. μετά το πόρισμα του κοινωνικού λειτουργού. Σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς της μητέρας, ότι ο τόπος κατοικίας της ήταν γνωστός στις Αρχές, ο κοινωνικός λειτουργός κατέστησε σαφές στην έκθεσή του ότι η μητέρα δεν ήθελε να αποκαλύψει ακριβώς πού ακριβώς έμενε η ίδια και τα παιδιά ή να επιτρέψει την εκτίμηση της κοινωνικής έρευνας να λάβει χώρα στον πραγματικό τόπο κατοικίας τους.

90. Οι ίδιες σκέψεις ισχύουν και για την παιδοψυχιατρική αξιολόγηση των παιδιών που διέταξαν τα εθνικά δικαστήρια στις 2 Μαΐου 2017. Παρά τις διαδοχικές συναντήσεις που καθορίστηκαν από την δικαστική Πραγματογνώμονα, η Γ.Σ. δεν συναντήθηκε ποτέ μαζί της, ούτε πήγε τα παιδιά να την συναντήσουν. Ως εκ τούτου, οι παιδοψυχιατρικές εκθέσεις συντάχθηκαν, χωρίς προηγούμενη συνεντεύξη από την Γ.Σ. και τα παιδιά και υποβλήθηκαν στις 12 Δεκεμβρίου 2018 (βλ. παράγραφο 20 ανωτέρω). Παρόλα αυτά, τα Εθνικά Δικαστήρια δεν θεώρησαν αναγκαίο να διατάξουν την ολοκλήρωση της έκθεσης ή να ερευνήσουν περαιτέρω το συμπέρασμα της παιδοψυχιάτρου, ότι η ψυχολογική ωριμότητα της Γ.Σ. θα έπρεπε να αξιολογηθεί (βλ. παράγραφο 22 ανωτέρω). Ακόμη και η πρόσθετη ψυχολογική και ψυχιατρική έκθεση που διέταξε ο εισαγγελέας της Σύρου ανακλήθηκε, χωρίς να ολοκληρωθεί (βλ. παράγραφο 24 ανωτέρω). Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις Παρατηρήσεις της Γ.Σ., όπου αναφέρεται ότι ο τεχνικός σύμβουλος του προσφεύγοντος, είχε κατηγορηθεί για την έκδοση ιατρικού πιστοποιητικού χωρίς προηγούμενη εξέταση της ίδιας ή των παιδιών. Ωστόσο, τα συμπεράσματα του Δικαστηρίου βασίζονται στην έκθεση που υπέβαλε η διορισμένη από το δικαστήριο Πραγματογνώμονας και όχι ο τεχνικός σύμβουλος του προσφεύγοντος.

91. Το Δικαστήριο σημειώνει περαιτέρω ότι η Γ.Σ. μετακόμισε στα μέσα Ιουλίου 2019 στο νησί της Τήνου χωρίς προηγούμενη γνώση ή συγκατάθεση του προσφεύγοντος. Λαμβάνει υπόψη το συμπέρασμα του δικαστηρίου ότι η Γ.Σ. είχε την επιμέλεια των παιδιών και, ως εκ τούτου, είχε το δικαίωμα να αποφασίσει σχετικά με τον τόπο κατοικίας τους (βλ. σκέψη 26 ανωτέρω). Κατά το χρόνο, δεν είχε ακόμη τεθεί σε ισχύ το νέο άρθρο 1519 του Αστικού Κώδικα, το οποίο απαιτούσε, προηγούμενη συγκατάθεση του άλλου γονέα ή προηγούμενη απόφαση δικαστηρίου, σε περίπτωση που επηρεάζεται το δικαίωμα επικοινωνίας από την αλλαγή του τόπου κατοικίας (βλ. σκέψη 52 ανωτέρω). Βέβαια, το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να παρατηρήσει ότι, η μετακίνηση της Γ.Σ. σε ένα νησί με τα παιδιά τους, επηρέασε σοβαρά την άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας του προσφεύγοντος. Όμως, τα εθνικά δικαστήρια με την προσωρινή τους διαταγή και την απόφαση υπ' αριθ. 1059/2020 διατήρησαν την ίδια επικοινωνία για τον προσφεύγοντα, τον οποίο υποχρέωνε να μεταβαίνει στο νησί της Τήνου περίπου δύο με τρεις φορές την εβδομάδα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρείχε ο προσφεύγων, οι οποίες δεν αντικρούστηκαν από την Κυβέρνηση διέψευσε η Κυβέρνηση, εάν είχε τηρήσει αυτό το πρόγραμμα επικοινωνίας, θα έπρεπε να πηγαίνει στο νησί περίπου δύο φορές την εβδομάδα, χωρίς τα δρομολόγια των πλοίων, να του επιτρέπουν να φτάνει εκεί εγκαίρως για την επικοινωνία με τα παιδιά του (βλ. ανωτέρω παράγραφο 11 ως προς το χρονοδιάγραμμα επικοινωνίας και παράγραφο 69 ανωτέρω για το επιχείρημα του προσφεύγοντος εν προκειμένω). Αυτή η πρόσθετη δυσκολία δεν θα μπορούσε με κανένα τρόπο να διευκολύνει την επικοινωνία του με τις κόρες του.

92. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι, δεν είναι στις αρμοδιότητές του να υποκαταστήσει την εκτίμηση των αρμόδιων Εθνικών Αρχών όσον αφορά τα μέτρα που θα έπρεπε να είχαν ληφθεί, δεδομένου ότι οι Αρχές αυτές είναι καταρχήν σε καλύτερη θέση να προβούν σε μια τέτοια εκτίμηση, κυρίως, επειδή βρίσκονται σε άμεση επαφή με το πλαίσιο της υπόθεσης και τα

εμπλεκόμενα μέρη (βλ. Reigado Ramos κατά Πορτογαλίας, αριθ. προσφ 73229/01, άρθρο 53, 22 Νοεμβρίου 2005). Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση, δεν μπορεί να αγνοήσει τα πραγματικά γεγονότα που αναφέρονται ανωτέρω (βλ. σκέψεις 85 έως 91 ανωτέρω). Ειδικότερα, σημειώνει ότι ο προσφεύγων προσπαθούσε συνεχώς να αποκτήσει επικοινωνία με τις κόρες του από το 2016, ότι η επικοινωνία τους σταμάτησε και ότι, παρά τις διάφορες αποφάσεις και συστάσεις των εθνικών δικαστηρίων και του εισαγγελέα, οι Αρχές δεν έχουν βρει λύση, για να τον διευκολύνουν να ασκεί τακτικά το δικαίωμά του στην επικοινωνία. Οι συστάσεις του εισαγγελέα προς τον εκπρόσωπο της Γ.Σ. στις 9 Ιουλίου 2018 ή η προειδοποίησή του στις 4 Νοεμβρίου 2020 (βλ. σκέψεις 36 και 24 ανωτέρω) δεν είχαν καμία επίδραση στην Γ.Σ., η οποία συνέχισε να εμποδίζει τον προσφεύγοντα να ασκήσει το δικαίωμά του επικοινωνίας και παρεμπόδιζε την διεξαγωγή των εκθέσεων που θα έριχναν φως στις συνθήκες διαβίωσης και την ψυχολογική κατάσταση των παιδιών. Η συμπεριφορά αυτή συνεχίζεται μέχρι σήμερα παρά τις νέες Αποφάσεις που εκδόθηκαν το 2020 και το 2021, οι οποίες καθόρισαν νέο χρονοδιάγραμμα επικοινωνίας για τον προσφεύγοντα. Ακολουθώς, οι Αρχές ανέχτηκαν τη συμπεριφορά της Γ.Σ. η οποία αντιστάθηκε στη συμμόρφωση με τις Αποφάσεις τους, χωρίς να αντιμετωπίσει καμία συνέπεια, σε σημείο που δεν είχαν πια κανένα αποτέλεσμα.

93. Ομολογουμένως, οι Αρχές αντιμετώπισαν μια πολύ δύσκολη κατάσταση, η οποία προέκυπτε ιδίως από τις εντάσεις που υφίστανται μεταξύ των γονέων των παιδιών, όπως υπογράμμισε η κυβέρνηση. Ωστόσο, η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των χωρισμένων γονέων, δεν μπορεί να απαλλάσσει τις αρμόδιες Αρχές από την εφαρμογή όλων των μέσων που είναι πιθανό να επιτρέψουν τη διατήρηση του οικογενειακού δεσμού (βλ. Nicolò Santilli κατά Ιταλίας, αριθ. προσφ 51930/10, άρθρο 74, 17 Δεκεμβρίου 2013, Lombardo κατά Ιταλίας, αριθ. προσφ 25704/11, άρθρο 91, 29 Ιανουαρίου 2013, και Zanfel κατά Τσεχικής Δημοκρατίας, αριθ. προσφ 14044/05, άρθρο 52, 18 Ιανουαρίου 2007).

94. Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη το επιχείρημα της Κυβέρνησης, ότι η αδυναμία του προσφεύγοντος να βλέπει τακτικά τα παιδιά του ήταν αποτέλεσμα της ισχυρής αντίστασης των παιδιών ήδη από το 2014. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει σημαντικό να επαναλάβει ότι, ενώ η νομολογία του απαιτεί να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των παιδιών, οι απόψεις αυτές δεν είναι απαραίτητως αμετάβλητες και οι αντιρρήσεις τους, στις οποίες πρέπει να δίνεται η δέουσα βαρύτητα, δεν επαρκούν κατ' ανάγκη, για να υπερισχύσουν των συμφερόντων των γονέων, ειδικά του δικαιώματος τακτικής επικοινωνίας με το παιδί τους (βλ., *mutatis mutandis*, Raw κ.λπ. κατά Γαλλίας, αρ. προσφ 10131/11, παρ. 94, 7 Μαρτίου 2013). Το δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει τις δικές του απόψεις, δεν πρέπει να θεωρείται ότι δίνει ένα άνευ όρων δικαίωμα αρνησικυρίας στα παιδιά, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη άλλοι παράγοντες και χωρίς να διενεργείται εξέταση για τον προσδιορισμό του βέλτιστου συμφέροντός τους (βλ. C. κατά Φινλανδίας, αριθ. προσφ 18249/02, άρθρο 57-59, 9 Μαΐου 2006). Το συμφέρον αυτό συνήθως υπαγορεύει τη διατήρηση των δεσμών του παιδιού με την οικογένειά του, εκτός από τις περιπτώσεις όπου αυτό θα έβλαπτε την υγεία και την ανάπτυξή του (βλ., για παράδειγμα, Neulinger και Shuruk κατά Ελβετίας [GC], αριθ. 41615/07, άρθρο 136, ΕΔΔΑ 2010). Επιπλέον, εάν ένα δικαστήριο στήριζε μία απόφασή του στις απόψεις παιδιών, που είναι εμφανώς ανίκανα να διαμορφώσουν και να διατυπώσουν γνώμη σχετικά με τις επιθυμίες τους - για παράδειγμα, λόγω των αντικρουόμενων αφοσιώσεων και/ή της έκθεσής τους στην αποξενωτική συμπεριφορά ενός γονέα- μια τέτοια Απόφαση θα μπορούσε να είναι αντίθετη με το άρθρο 8 της Σύμβασης (βλ. K.B. κατά Κροατίας, που αναφέρεται ανωτέρω παρ. 143, με περαιτέρω αναφορές).

95. Τέλος, όσον αφορά την ταχύτητα της διαδικασίας, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Απόφαση αριθ. 152/2021, η οποία μεταξύ άλλων εξέτασε, αν η άρνηση των παιδιών να πάνε με τον πατέρα τους ήταν γνήσια, εκδόθηκε στις 8 Ιανουαρίου 2021. Ωστόσο, η επικοινωνία είχε ήδη διακοπεί τον Ιανουάριο του 2016 και ο προσφεύγων είχε επιστήσει την προσοχή των Αρχών τον Φεβρουάριο του 2016, όταν ζήτησε την οριστική ρύθμιση του δικαιώματος επικοινωνίας του. Παρά το γεγονός ότι ένα μέρος της καθυστέρησης οφείλεται στο γεγονός ότι η Γ.Σ. αρνήθηκε να συνεργαστεί με τις αρμόδιες αρχές για την διεξαγωγή της έκθεσης κοινωνικής έρευνας και της παιδοψυχιατρικής έκθεσης, το Δικαστήριο εξακολουθεί να θεωρεί την καθυστέρηση υπερβολική. Υπενθυμίζει εν προκειμένω ότι η πάροδος του χρόνου μπορεί να έχει ανεπανόρθωτες συνέπειες στις σχέσεις μεταξύ του προσφεύγοντος και των παιδιών του και μπορεί να οδηγήσει σε de facto καθορισμό του θέματος (βλ. Improta κατά Ιταλίας, Νο 66396/14, 45, 4 Μαΐου 2017, και T.C. κατά Ιταλίας, αριθ. προσφ 54032/18, άρθρο 58, 19 Μαΐου 2022).

96. Λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένου του χρονικού διαστήματος που πέρασε, του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών, τα κριτήρια που καθορίζονται στη δική του νομολογία και τις Παρατηρήσεις των διαδίκων, το Δικαστήριο, παρά το περιθώριο εκτίμησης του Κράτους, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι Ελληνικές Αρχές, δεν έλαβαν όλα τα αναγκαία μέτρα που θα μπορούσαν εύλογα να απαιτηθούν από αυτές, για την άσκηση του δικαιώματος του προσφεύγοντος να έχει επικοινωνία και να δημιουργήσει σχέση με τις κόρες του.

97. Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

98. Το άρθρο 41 της Σύμβασης ορίζει τα εξής:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση».

99. Ο προσφεύγων ζήτησε 20.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

100. Η Κυβέρνηση απάντησε ότι το αιτούμενο ποσό ήταν υπερβολικό και ότι η απλή διαπίστωση παραβίασης θα συνιστούσε επαρκή αποζημίωση για την εικαζόμενη παραβίαση του προσφεύγοντος.

101. Το Δικαστήριο κρίνει ότι ο προσφεύγων πρέπει να έχει υποστεί ηθική βλάβη. Το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει το ποσό των 7.500 ευρώ σε αυτή τη βάση, συν κάθε φόρο που μπορεί να είναι απαιτητός.

102. Το Δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι ο προσφεύγων δεν υπέβαλε αξιώσεις για έξοδα και δαπάνες που προέκυψαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου και, ως εκ τούτου, δεν επιδικάζει στην εν λόγω βάση κάποιο ποσό.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Κηρύσσει την Προσφυγή παραδεκτή.

2. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

3. Αποφαίνεται

(α) Ότι το καθ' ου η Προσφυγή Κράτος, οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 2 της Σύμβασης, 7.500 ευρώ (επτά χιλιάδες πεντακόσια ευρώ), συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για ηθική βλάβη.

(β) Ότι από τη λήξη των προαναφερθέντων τριών μηνών και μέχρι την καταβολή, οι απλοί τόκοι καταβάλλονται επί του ανωτέρω ποσού με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το

χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες·

4. Απορρίπτει κατά τα λοιπά, το αίτημα του προσφεύγοντος, για δίκαιη ικανοποίηση.

Συντάχθηκε στα Αγγλικά και κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 23 Μαΐου 2023, σύμφωνα με το Κανόνα 77 παρ. 2 και 3 του Δικαστηρίου.

Olga Chernishova Pere Pastor Vilanova

Αναπληρώτρια Γραμματέας Πρόεδρος

Qualex